

Agenda – Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Hybrid – Ystafelloedd Pwyllgora 1 a 2 a	Naomi Stocks
Chynhadledd Fideo drwy Zoom	Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Iau, 9 Mawrth 2023	0300 200 6565
Amser: 09.00	SeneddPlant@senedd.cymru

Yn ei gyfarfod ar 2 Mawrth, derbyniodd y Pwyllgor gynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i wahardd y cyhoedd o Eitem 1 ar agenda'r cyfarfod heddiw.

- 1 Mynediad at addysg i blant a phobl ifanc anabl – trafod y cwmpas a'r dull gweithredu**
(09.00 – 09.35) (Tudalennau 1 – 15)
Dogfennau atodol:
Papur cwmpasu – CYPE(6)–08–23 – Papur Preifat 1
- 2 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau.**
(09.35)
- 3 Gwasanaethau i blant sydd â phrofiad o ofal: archwilio diwygio radical – sesiwn dystiolaeth 13**
(09.35 – 10.35) (Tudalennau 16 – 84)
Jan Coles, Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd Cyngor Sir Caerfyrddin a Chadeirydd newydd Penaethiaid Gwasanaethau Plant Cymru Gyfan (AWHOCs)
Taryn Stephens, Pennaeth Gwasanaeth Plant, Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful; ac Is-gadeirydd newydd Penaethiaid Gwasanaethau Plant Cymru Gyfan (AWHOCs)
Sally Jenkins, Cyfarwyddwr Strategol Gwasanaethau Cymdeithasol, Cyngor Dinas Casnewydd



[Tystiolaeth fideo](#) gan ADSS

Dogfennau atodol:

Briff Ymchwil

Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol – CYPE(6)–08–23 –
Papur 1 (Saesneg yn unig)

- 4 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o eitem 5, eitem 8 ac eitem 9 ar agenda'r cyfarfod hwn, ac o'r cyfarfodydd cyfan ar 14 Mawrth a 22 Mawrth**

(10.35)

- 5 Gwasanaethau i blant sydd â phrofiad o ofal: archwilio diwygio radical – trafod y dystiolaeth.**

(10.35 – 10.45)

Egwyl

(10.45 – 11.00)

- 6 Gwasanaethau i blant sydd â phrofiad o ofal: archwilio diwygio radical – sesiwn dystiolaeth 14**

(11.00 – 12.30)

(Tudalennau 85 – 106)

Julie Morgan AS, y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol

Albert Heaney, Prif Swyddog Gofal Cymdeithasol Cymru, Llywodraeth Cymru

Alistair Davey, Dirprwy Gyfarwyddwr Galluogi Gwasanaethau Cymdeithasol,

Llywodraeth Cymru

Dogfennau atodol:

Llywodraeth Cymru – CYPE(6)–08–23 – Papur 2

Cafcass Cymru – CYPE(6)–08–23 – Papur 3

7 Papurau i'w nodi

(12.30)

7.1 Gwasanaethau i blant sydd â phrofiad o ofal: archwilio diwygio radical

(Tudalennau 107 – 109)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg at Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai – CYPE(6)–08–23 – Papur i'w nodi 1

7.2 Gwasanaethau i blant sydd â phrofiad o ofal: archwilio diwygio radical

(Tudalennau 110 – 112)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg at Gadeirydd y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol – CYPE(6)–08–23 – Papur i'w nodi 2

7.3 Gwasanaethau i blant sydd â phrofiad o ofal: archwilio diwygio radical

(Tudalennau 113 – 114)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg at y Prif Weinidog a'r Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol – CYPE(6)–08–23 – Papur i'w nodi 3

7.4 Aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ymysg dysgwyr

(Tudalennau 115 – 117)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg at Weinidog y Gymraeg ac Addysg – CYPE(6)–08–23 – Papur i'w nodi 4

8 Gwasanaethau i blant sydd â phrofiad o ofal: archwilio diwygio radical – trafod y dystiolaeth.

(12.30 – 12.45)

9 Trafod y gwahoddiad i'r Bwrdd Cyflawni a Throsolwg Gweinidogol ar y Cyd

(12.45 – 12.50)

(Tudalennau 118 – 125)

Dogfennau atodol:

CYPE(6)-08-23 – Papur Preifat 2

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eitem 3

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Senedd Cymru | Welsh Parliament

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg | Children, Young People and Education Committee

Gwasanaethau i blant sydd wedi bod mewn gofal: archwilio diwygio radical | Services for care experienced children: exploring radical reform

Ymateb gan Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol | Evidence from Association of Directors of Social Services (ADSS)



Background

The Association of Directors of Social Services (ADSS) Cymru is the professional and strategic leadership organisation for social services in Wales and is composed of statutory directors of social services, the All Wales Heads of Children’s Service (AWHOCs), the All Wales Adult Service Heads (AWASH) and tier three managers who support them in delivering statutory responsibilities: a group which consists of over 300 social services leaders across the 22 local authorities in Wales.

The role of ADSS Cymru is to represent the collective, authoritative voice of senior social care leaders who support vulnerable adults and children, their families, and communities, on a range of national and regional issues in relation to social care policy, practice, and resourcing. It is the only national body that articulates the view of those professionals who lead our social care services.

As a member-led organisation, ADSS Cymru is committed to using the wealth of its members’ experience and expertise. We work in partnership with a wide range of partners and stakeholders to influence the important strategic decisions around the development of health, social care, and public service delivery. Ultimately, our aim is to benefit the people our services support and the people who work within those services.

General Comment

ADSS Cymru welcomes the opportunity to contribute to the inquiry initiated by the Senedd’s Children, Young People and Education Committee into services for care experienced children: exploring radical reform.

To accompany this written evidence, we have produced a short video to highlight and contextualise the excellent professional practice that local authority Children’s Services are delivering every single day to support children, young people and their families. The video is only intended for the purposes of evidencing the work of social services to the Committee and to protect the individuals involved, is not for sharing or public consumption.

As a leadership organisation based within the Welsh local government sector, we want to work with Welsh Government and other key partners to ensure there are high-quality, consistent, person-centred services delivered right across Wales, that support children, young people and their families to stay together in their communities.

We would expect any service or model to be designed around core principles that:
Version 1.0 FINAL – 24 February 2023



- reflect individual voices and lived experience
- intervene early
- build on family's strengths and are also responsive to parents' needs
- are outcome focused
- improve well-being and reduce risk
- are attuned to unique personal circumstances and settings
- are integrated with other services, reducing the number of professionals individual children and families need to get to know and trust

The Context

Achieving an impact on the child's outcomes that is both positive and enduring requires their needs to be prioritised by all agencies while they are looked after and, in some circumstances, afterwards. For some children this will be regardless of whether they return home, remain looked after or are placed permanently elsewhere through adoption, special guardianship or residence.ⁱ

We welcome Welsh Government's commitment to Children Looked After and Care Leavers in its Programme for Governmentⁱⁱ, published in 2021 and look forward to every opportunity to be involved in leading the changes that will transform services. Aligned systemic change across systems is an essential basis to reforms.

Heads of Children's Services across Wales are leading services transformation that is achieving great outcomes, some of which is included in the video evidence. Committee Members are invited to visit any of those initiatives to witness that work and meet the young people and families. In particular, services have focused upon looking for new and better ways of safely keeping families together and avoiding the looked after system where possible or improving well-being outcomes for care experienced young people whilst continuing to manage the many meanwhile risks associated with our current operating environment.

In the video, for example, we include a case study of one local authority's transformative Family Network Project, which began as a pilot in 2020. The case follows the story of a mother of two children, one of whom has complex physical and mental disabilities. Social services had to intervene when the mother began experiencing Complex PTSD and anxiety during the Covid-19 Pandemic and was struggling to provide a safe home environment for her children.

The individual interviewed in the video was invited to take part in the new project, which uses the 'family finding model' to help families develop their natural networks. The project team facilitated in-depth conversations with the parent, her children and her family and friends,

which helped her to share her experiences and struggles at her own pace and allowed her to take control of developing her own support system. At the end of the process, the mother and her children had experienced a deep transformation: she had built confidence, and a support system of people who understood her struggles and were able to provide clear lines of support and connection for her and her children. The parent was able to provide a safe, stable home for her family, which meant that social services no longer needed to be involved.

To put this evidence into context, at the end of March 2022:

- Over 7000 childrenⁱⁱⁱ in Wales were looked after away from their home, mostly living with:
 - Extended family members (Kinship care arrangements) or friends (16%)
 - Foster carers (69%)
 - Residential child care (including residential schooling) (8%)
 - Adopters (3%)^{iv}
 - Independently (with support) (2%)
- 650 children previously looked-after returned to family or special guardian (other than previous foster carers); 285 had an adoption order granted and 145 moved to independent living.^v
- 380 young people left the care system due to either reaching the age of 18, moving to independent living settings, transitioning to adult services or living with a foster carer in a When I'm Ready arrangement.^{vi}
- As of the end of March 2021, there were over 17,000 children receiving care and support from local authorities in Wales – of this figure 2,275 were aged 16 years and over. Of the total figure, 9,815 were not looked after.^{vii}

There are approximately 3,800 foster families in Wales - 71% are foster carers with their local authority.^{viii} Around 2700 foster carers, as well as family and friends carers, are part of Foster Wales.^{ix} The reasons why children become looked after are many and complex.^x Children who are looked after will have experienced forms of loss, abuse and neglect prior to entering the care system and these experiences will often stay with them for the entire lives. Ensuring that care experienced children and young people can achieve their full potential and lead happy childhoods and then transition to experience enriched adult lives, requires resources and care from all agencies beyond that provided routinely to their peers.^{xi}



The Workforce – the video provides insights into what our people can deliver. We asked Family Support Workers in Swansea and RCT what the best and most challenging parts of their roles are. Their passion and dedication in helping the families and young people they work with is clear, despite the extreme pressures of their roles. The video also displays several moving examples of social workers who have drawn on their creativity to initiate innovative projects that make an immeasurable long-term impact on children and young people’s lives.

We hear from the residential care home manager who founded ‘Budding Minds’, for example, which has provided routes into further education and career paths for young people who struggle in mainstream education by setting up opportunities to learn horticultural skills such as growing vegetables in a polytunnel. Social workers talk about wanting to provide the same level of support and opportunities for the young people in their care as they would their own children. The young people who speak in the video express deep gratitude for the care and dedication shown to them by their social workers, which has allowed them to achieve their educational goals.

Our workforce is our greatest asset in the context of transforming service and the potential is significant. There is much in Wales to build upon. However, for now, many local authorities are putting out fires linked to vacancy rates, increased demand with increased caseloads and budget cuts^{xii}, and if these remain unresolved there is the potential to eclipse reform. We believe the scope for radical reform in this area is a concerted national effort, by all parts of the system, to allow us to staff services effectively whilst growing skills, knowledge, confidence, and trust. This requires change of us all at many levels.

Making voices and experiences count – radical reform involves establishing trusted and objective systems that means that voices are heard. The Children’s Commissioning Consortium Cymru co-produces children’s services across Wales with the 22 local authorities, over 60 service providers, and crucially, with children looked after through their Young Commissioners Programme. In the video clip about the Consortium, one young person interviewed talks about how, ‘it helps young people in care to express their feelings and views, and... know what other people in care are going through.’ Rather than children looked after feeling like they are ‘the only one’, as one foster parent comments, the Consortium ensures there is meaningful, regular connection, which supports the collective voice of children and young people looked after to be heard and have an impact on service provision. There are other examples of excellent engagement and co-production across Wales including through the Adopted Children and Young people’s Youth Councils.

We support the Welsh Government’s endeavour to consider a range of perspectives to be able to form an objective, and representational view of current experiences and would welcome the opportunity to explore how this is achieved. Wales greatest strength is the



potential that can be delivered by coordinated, solution focused work with stakeholders, and accountability that is closer to people with experiences of services. For example, we welcome the development of the good-practice Charter for Supporting Parents In and Leaving Care.^{xiii}

Early Help Systems – Our early help systems are the first line in supporting vulnerable families but are yet to be supported by stable and sufficient funding. One local authority’s Family Network Project, which features in the video and was referred to earlier, proves the efficacy of early help systems. The person-centred approach taken by the team, supporting families to feel heard and be in control of developing their own systems of support within their communities, prevents children from becoming accommodated. What is needed is a coordinated national effort to build trust and diminish the stigma of individuals and families asking for help. We need to promote self-help systems and, wherever possible, offer service choice that focus on family strengths, not weaknesses. The scope for radical reform here is:

- a. sustainable funding that reflects the scale of the demand in Wales, with population data that points to need which is well evidenced;
- b. systems that evaluate evidence of effectiveness and help predict need;
- c. an infrastructure to help services scale up and adapt as families require us to;
- d. connectivity and integration with statutory services to promote better step up / down support, with minimum disruption.

Evidence-based family support – we welcome the underpinning principles in a Programme for Government that looks to protect, re-build and develop services for vulnerable children and their families, namely – more advocacy for parents on the edge of care, additional specialist support and the funding of regional care services for children with complex needs, the elimination of profit from the care of children looked after and strengthening public bodies in their role as corporate parents.

AWHOCs are working hard with Welsh Government and other partners to realise these commitments. We are pleased that Government is now addressing these matters in a systematic way, making clear the important role of partners in tackling the challenges that families face. Addressing the mental health services for children gap referred to as the ‘missing middle’ is key here alongside ensuring that trauma informed services that effectively tackle the impact of the underlying factors that lead to risk of child parent separation such as poverty, substance misuses, domestic abuse and poor mental health including mitigating these effects for care experienced children and young people. The introduction of a Family Drug and Alcohol Courts (FDAC) in Cardiff, is a promising development that might be considered for roll out as part of radical reform following evaluation.



While we know there will always be a focus on the overall headline number of children looked after by public bodies, it is equally important to examine trend data and rates at which children with a care and support plan remain with their families. Strength-based practice is key to this, and we look forward to building on what exists in Wales, including the Wales Safeguarding procedures via the National Practice Framework. It is our chief professional duty to work in a strength-based way.

The most radical reform that could be realised in this area is a reduction in workload for our social workers, coupled with an investment in services that can support reflective practice, including within partner organisations. There are many opportunities to take a 'Once for Wales' approach to support this, including digital transformation in the way that we communicate our best work in Wales.

Supporting parents and carers – we believe this is where partner agencies can truly come into their own. Relationship based work is essential, and whilst trauma, re-trauma and complex trauma makes for a complicated relationship-making environment, it is not insurmountable. To allow Foster Wales to inspire and drive change we need investment that ensures there is no distinction between the support afforded to foster carers, Special Guardians and adoptive families; one national way of providing financial support, although this may need to be tailored to the specific legal requirements for each. Therapeutic support is essential too in helping carers look after young people and managing the impact of secondary trauma.

Improving outcomes for children looked after and care leavers – we know that outcomes for children looked after and care leavers do not compare favourably with other children, and reform is required to close this gap.^{xiv} Reform is required to embed and develop systemic trauma informed services highlighted above are equally essential in this area.

An excellent example of the positive impact that trauma informed services can have for children looked after is happening at a residential care home, which is featured in the video. A therapist at the home explains how therapy, care and education are provided holistically in the care home setting. 'Therapy is really important for the boys to achieve educationally,' she says, 'because the trauma that the young people in care have experienced can make it extremely difficult for them to learn in a conventional setting.' One of the boys living at the care home comments, 'I think I will look back on [what I have achieved] and say, "wow, I did that". I never would have been in a healthy enough or suitable enough environment to be able to [achieve my educational goals] if I hadn't come to [this care home], to the people who spent hours of their time trying to change the education system to help me.'



For years, many authorities have struggled to access sufficient quality accommodation for those young people with the most complex needs. ADSS Cymru and AWHOCS would like to invite committee members to meet some local authority foster families and view some of the newly registered children's homes that demonstrate the essence of what good practice looks like for a reformed provision. The video features two residential care homes that are leading the way in terms of good practice. Both demonstrate how person-centred, holistic care, achieves positive outcomes for young people.

The improvements made in adoption support through our National Adoption Service arrangements has increased adoptive family satisfaction and is contributing to improved outcomes for the children placed alongside the introduction of these changes. Many of the services are low cost but high impact services which respond to the ongoing, often lifelong, implications of early trauma. The service models which include trauma informed, psychology-based approaches may work equally well for other care experienced children and young people in other post looked after permanence placements.

Sufficiency continues to be a struggle for many authorities and plans are in place to tackle this. Those plans will take time to come to fruition both in relation to fostering sufficiency and residential care. We took up the opportunity to respond to the Welsh Government's consultation in relation to Eliminate Profit and that can be found [here](#).^{xv} Whilst wholeheartedly supporting the objective of eliminate profit, a re-balance first approach is recommended. The current approach has contributed to an exacerbation of sufficiency challenges with our most vulnerable young people, with the public purse paying the price. For example, one local authority has seen a 25% increase in the average cost of placements in the last 12 months; a second authority reported a placement costing £19k a week compared with £12.5k in the previous year; whilst a third authority has seen £772k of additional pressure due to increasingly complex needs of children in residential care requiring additional support.^{xvi}

There is a more widely applicable salutary lesson here for future reforms; changes should take account of the risks for children and costs for services fully bearing in mind the context.

Turning to education, reform would do well to strengthen the implantation of virtual schools for looked after young people and to take account of the inspirational outcomes of care experienced employment schemes.

Matching ambition and investments – it is vital that sufficient, sustainable resources are in place to ensure capacity can meet the current considerable wave in demand.

We know from recent survey work we conducted with the Welsh Local Government Association (WLGA) and the Society of Welsh Treasurers (SWT) that just for social services, local authorities identified that they were facing an overall financial pressure of £95.2m in the current financial year (with £20m of that pressure due to children’s residential placements), with both adults and children’s services facing inflationary and demand pressures and an estimated total cumulative pressure of £407.8m for 2023-24 and 2024-25.^{xvii} Despite our ambition and vision for social services, it should be noted that these financial pressures are just to ‘stand still’, significant investment will be required if we want to truly place social care on a sustainable footing for the future.

Local authorities across Wales continue to highlight challenges finding appropriate placements for children and young people. In particular, a lack of provision for children with complex needs in fostering and residential placement settings, with this driving up costs. Our members report that because children and young people are presenting with more complex and challenging behaviour, it is leading to increased demand for residential care placements.

There must be a greater focus on the further development and expansion of preventative services to meet need at the earliest possible point. We believe that a significant percentage increase in preventative services for vulnerable children should be made available. For example, for every £1 spent to meet immediate statutory demand an additional £2 should be spent on preventative services to reverse the current position. We would need to realise what that true cost would be based on current and future demand, which also takes into consideration how the market will change as we transition to a not-for-profit model for children’s services.

It is evident that year on year grant funding is not sustainable to meet the challenge, neither is a match-funding approach, which is heavily prevalent in the Health and Social Care Regional Integration Fund. Time-limited funding, accompanied by business processes that increase authorities’ workload are disproportionate to the numbers of children and families that are presenting and requiring support. Radical reform in this space would be Welsh Government properly resourcing local government to allow it to undertake its work of intervene with families earlier and prevent problems from escalating.

Conclusion

ADSS Cymru does recognise that there are significantly more children in local authority care than a decade ago. Yet, it must be emphasised that social workers across Wales support thousands of children and families, on a daily basis, to happily and positively remain together. The decision to place a child into care, is not made solely by local authorities, as there are



often a range of interrelated and complex factors that contribute to the decision-making process. Nevertheless, our duty is always to safeguard children at risk in line with our statutory duties.

We entirely support the incredible work being shaped and delivered by local government Children's Services in Wales. We see fabulous examples of best practice every day that prevent children from entering the care system. However, this is against a backdrop of a system that is fragmenting on a daily basis. A robust and supported social care workforce is the foundation to making the changes required.

ADSS Cymru recognise that there is still more to do to achieve radical reform and we remain committed, as sector leaders, to working alongside stakeholders to realise that endeavour. In the first instance, we look forward to working with the Welsh Government to co-produce meaningful definitions of what radical systemic reform should look like in the current landscape, to ensure we continue to make a positive difference to the lives of children and families living in Wales.

References

- ⁱ Rahilly, T. and E. Hendry, *Promoting the Wellbeing of Children in Care: Messages from Research*, NSPCC, 2014. <http://clok.uclan.ac.uk/14634/1/promoting-wellbeing-children-in-care-messages-from-research.pdf> (As accessed on 14 February 2023).
- ⁱⁱ Welsh Government, *Programme for Government – Update*, 2021. <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2022-01/programme-for-government-update-december-2021.pdf> (As accessed on 14 February 2023).
- ⁱⁱⁱ Welsh Government, *Children looked after at 31 March by local authority and placement type*, Stats Wales, 2022. <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Health-and-Social-Care/Social-Services/Childrens-Services/Children-Looked-After/childrenlookedafterat31march-by-localauthority-placementtype> (As accessed on 14 February 2023).
- ^{iv} National Adoption Service have submitted their own evidence to the inquiry which we would recommend and support, as considerable reform has taken place in this space.
- ^v Welsh Government, *Episodes finishing for children looked after during year to 31 March by local authority and reason for finishing*, StatsWales, 2022. <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Health-and-Social-Care/Social-Services/Childrens-Services/Children-Looked-After/episodesfinishingforchildrenlookedafterduringyearto31march-by-localauthority-reasonforfinishing> (As accessed on 14 February 2023).
- ^{vi} Ibid. (2022).
- ^{vii} Welsh Government, *Children receiving care and support by local authority and looked after status*, Stats Wales, 2021. <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Health-and-Social-Care/Social-Services/Childrens-Services/children-receiving-care-and-support/childrenreceivingcareandsupport-by-localauthority-lookedafterstatus> (As accessed on 14 February 2023).
- ^{viii} The Fostering Network, *Fostering statistics for the UK*, 2022. <https://www.thefosteringnetwork.org.uk/advice-information/all-about-fostering/fostering-statistics> (As accessed on 14 February 2023).
- ^{ix} Foster Wales, *Fostering Statistics Wales*, 2022. <https://fosterwales.gov.wales/fostering-statistics-wales/> (As accessed on 14 February 2023).
- ^x Stein M., *Resilience and young people leaving care: Overcoming the Odds*, Joseph Rowntree Foundation, 2005. <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/185935369x.pdf> (As accessed on 14 February 2023).
- ^{xi} Marion, E. and V. Paulsen, "The transition to adulthood from care: A review of current research", in Mann-Feder, V. and M. Goyette (eds.), *Leaving Care and the Transition to Adulthood: International Contributions to Theory, Research, and Practice*, Oxford University Press, Oxford, 2019.
- ^{xii} British Association of Social Workers (BASW), *Annual Survey of Social Workers and Social Work: 2021, 2022*. <https://www.basw.co.uk/resources/basw-annual-survey-social-workers-and-social-work-2021> (As accessed on 14 February 2023).
- ^{xiii} CASCADE, *Supporting Parents in and Leaving Care: #MessagestoCorporateParents*, 2021. <https://cascadewales.org/research/supporting-parents-in-and-leaving-care-messagestocorporateparents/> (As accessed on 14 February 2023).
- ^{xiv} Mannay, D. and R. Evans et al., *The consequences of being labelled 'looked-after': Exploring the educational experiences of looked-after children and young people in Wales*, British educational Research Journal, 2017. <https://doi.org/10.1002/berj.3283> (As accessed on 14 February 2023).
- ^{xv} ADSS Cymru, WLGA, 4C's and Foster Wales, *Legislative proposals for eliminating profit from the care of children*, 2022. <https://www.wlga.wales/SharedFiles/Download.aspx?pageid=62&mid=665&fileid=3680> (As accessed on 14 February 2023).
- ^{xvi} Ibid. (2023).
- ^{xvii} ADSS Cymru, *Evidence to the Senedd's Finance Committee's Inquiry into the Welsh Government Draft Budget 2023-24, 2023*. <https://business.senedd.wales/documents/s132911/Written%20evidence%20from%20The%20Association%20of%20Directors%20of%20Social%20Services%20ADSS%20Cymru%20-%20January%202023.pdf> (As accessed on 14 February 2023).

CYPE(6)-08-23 - Papur 2

Papur tystiolaeth Julie Morgan AS, Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol, Llywodraeth Cymru

Dyddiad: Dydd Iau 9 Mawrth 2023

Amser: 11:00am – 12:30pm

Teitl: Papur tystiolaeth ar gyfer ymchwiliad i wasanaethau ar gyfer plant sydd â phrofiad o ofal: archwilio diwygio radical

Diben

Diben y papur hwn yw rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg am y gwaith sy'n cael ei wneud i gyflawni ymrwymiad Llywodraeth Cymru i drawsnewid gwasanaethau plant ledled Cymru.

Y Weledigaeth ar gyfer Gwasanaethau Plant yng Nghymru

Dyma ein gweledigaeth ar gyfer gwasanaethau plant yng Nghymru:

- Rydym am weld llai o blant a phobl ifanc yn ymuno â'r system ofal, drwy ddarparu'r cymorth cywir ar yr adeg gywir i deuluoedd sy'n wynebu cyfnodau anodd.
- I'r plant hynny sydd mewn gofal, rydym am iddynt aros yn agos i'w cartref er mwyn iddynt allu parhau i fod yn rhan o'u cymuned. Mae hyn yn golygu trefnu'r math cywir o ofal ar gyfer pob plentyn: diwygio ac uno gwasanaethau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal a'r rhai sy'n gadael gofal, darparu cymorth arbenigol ychwanegol i blant ag anghenion cymhleth a chefnogi'r rhai sy'n gofalu am blant yn well. Rydym am i'r gwasanaethau hyn fod yn lleol, gael eu cynllunio'n lleol ac yn atebol yn lleol.
- Rydym am i'r bobl ifanc hynny sy'n gadael gofal deimlo eu bod yn cael eu cynorthwyo i ddechrau byw'n annibynnol pan fyddant yn barod ac i gynllunio ar gyfer eu dyfodol.

Mae ein Rhaglen Lywodraethu'n cynnwys 8 ymrwymiad, sydd, gyda'i gilydd, yn darparu'r fframwaith ar gyfer ein gweledigaeth i drawsnewid Gwasanaethau Plant yn sylfaenol. Bydd cyflawni'r ymrwymadau hyn yn ysgogi newid ar draws y system gyfan yng Nghymru gan gyd-fynd â'n [Cynllun Plant a Phobl Ifanc](#). Bydd y gwaith hwn yn ystyried Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, er mwyn sicrhau ein bod yn gwella'r ddarpariaeth i bob Plentyn a Pherson Ifanc fel y gallant gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir na'u hamgylchiadau. Y bwriad yw cyhoeddi fersiwn ddiwygiedig o'r Strategaeth Tlodi Plant ddiwedd y flwyddyn. Mae llais a hawliau Plant a Phobl Ifanc wrth wraidd popeth a wnawn. Bydd yr ymrwymadau hyn a'r Cynllun yn cael eu cyflawni yn ystod tymor cyfan y Senedd hon.

Ymrwymiadau'r Rhaglen Lywodraethu ar gyfer Gwasanaethau Plant:

1. Edrych ar wneud diwygiadau radical i wasanaethau presennol ar gyfer plant sy'n derbyn gofal ac yn gadael gofal.
2. Cael gwared ar elw preifat o ofal plant sy'n derbyn gofal yn ystod tymor nesaf y Senedd.
3. Ariannu gwasanaethau preswyl rhanbarthol i blant ag anghenion cymhleth, gan sicrhau bod eu hanghenion yn cael eu diwallu mor agos at eu cartrefi â phosibl ac yng Nghymru lle bynnag y bo hynny'n ymarferol.
4. Cryfhau cyrff cyhoeddus yn eu rôl fel 'rhiant corfforaethol'.
5. Atal teuluoedd rhag chwalu drwy ariannu gwasanaethau eirioli i rieni y mae eu plant mewn perygl o ddod yn rhan o'r system ofal.
6. Darparu cymorth arbenigol ychwanegol i blant ag anghenion cymhleth a allai fod ar gyrion y system ofal.
7. Parhau i gefnogi a chynnal hawliau plant a phobl ifanc ar eu pennau eu hunain sy'n ceisio lloches.
8. Cefnogi ein cynllun Maethu Cymru cenedlaethol.

Cyflawni Rhaglen Drawsnewid

Rydym yn gwybod y bydd y newidiadau sydd eu hangen i wireddu ein Gweledigaeth ac 8 Ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu'n cymryd amser, ond gwyddom y gall pethau newid yn gyflym pan fydd pawb yn cydweithio. Gallwn, er enghraifft, ddysgu o enghreifftiau da o wasanaethau sydd eisoes yn cael eu darparu i blant a phobl ifanc sydd â phrofiad o ofal yng Nghymru ac adeiladu arnynt. Mae digwyddiad Dysgu ar y Cyd wedi'i gynllunio ar gyfer y Gwanwyn. Rydym wedi datblygu Rhaglen Drawsnewid bellach ac mae'r gwaith sy'n cael ei ddatblygu yn y Rhaglen hon wedi'i rannu dan dri phennawd – llais Plant a Phobl Ifanc, cynorthwyo plant i aros gyda theuluoedd a darpariaeth seiliedig ar anghenion a gwerth. Dyma enghreifftiau allweddol o waith sy'n cael ei wneud o dan y tri phennawd hyn:

Llais Plant a Phobl Ifanc

Mae'n hollbwysig bod y weledigaeth hon yn cael ei llywio gan y rhai sydd â phrofiad o ddefnyddio'r gwasanaethau hyn. Dyna pam ar 3 Rhagfyr y llynedd, y cynhaliwyd Uwchgynhadledd Gyntaf Profiad Gofal gyda 50 o bobl ifanc naill ai mewn gofal ar hyn o bryd neu sydd newydd adael gofal ('Llysgenhadon Ifanc') a'r Prif Weinidog, y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol, Gweinidog y Gymraeg ac Addysg, y Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Llesiant a minnau. Pwrpas yr Uwchgynhadledd oedd i bobl ifanc gyfleu eu profiadau'n uniongyrchol i Weinidogion a rhannu eu syniadau ynghylch sut y gellir mynd ati ar y cyd i gyflawni ein nod o drawsnewid gwasanaethau plant mewn ffordd radical

Prif ganlyniad yr uwchgynhadledd fu datblygu Datganiad gyda phlant a phobl ifanc sydd â phrofiad o ofal; sicrhau bod eu lleisiau'n parhau wrth galon yr hyn a wnawn. Bydd y Datganiad yn cael ei gytuno'n ffurfiol rhwng y Llysgenhadon Ifanc, sy'n cynrychioli pobl ifanc sydd â phrofiad o ofal yng Nghymru, a Llywodraeth Cymru a bydd yn cael ei lofnodi gan Weinidogion Llywodraeth Cymru ym mis Mawrth.

Mae'r Datganiad yn cynnwys gweledigaeth o'r hyn y byddai trawsnewid gwasanaethau'n ei olygu i blant a phobl ifanc mewn gwirionedd. Bydd y weledigaeth yn cael ei datblygu ymhellach dros amser i adlewyrchu amgylchiadau sy'n newid. Mae ail ran y Datganiad yn cynnwys cyfres o ymrwymïadau a fydd yn helpu i wireddu'r weledigaeth ar y cyd.

Bydd yr ymrwymïadau hyn yn mynd i'r afael yn benodol â materion a amlygwyd gan bobl ifanc yn yr Uwchgynhadledd gan gynnwys yr angen am barhad a chysondeb cymorth a materion yn ymwneud â'r stigma o fod mewn gofal.

Rydym wedi ymrwymo i gynnal Uwchgynhadledd debyg ar ben-blwydd y Datganiad er mwyn adolygu cynnydd yn erbyn ei ymrwymïadau, a chyfres o ddigwyddiadau Ymarferwyr a Rhanbarthol yn ystod 2023.

Cryfhau cyrff cyhoeddus yn eu rôl fel 'rhiant corfforaethol'.

Un o ymrwymïadau ein Rhaglen Lywodraethu ar gyfer Gwasanaethau Plant yw 'Cryfhau cyrff cyhoeddus yn eu rôl fel 'rhiant corfforaethol'. Bydd cyflawni'r ymrwymïad hwn yn helpu i wella canlyniadau i blant sy'n derbyn gofal a'r rhai sy'n gadael gofal drwy helpu i ymgorffori ymdeimlad cryfach o weledigaeth a chyfrifoldeb tuag at y plant sy'n derbyn gofal a'r rhai sy'n gadael gofal fel blaenoriaeth i bawb sy'n ymwneud â'r plant a'r bobl ifanc hyn. Mae'r gwaith hwn yn allweddol i gyflawni'r datganiad o Uwchgynhadledd Gyntaf Gadael Gofal.

Prif elfennau'r gwaith hwn i'w cyflawni yw datblygu siarter rhianta corfforaethol eleni ochr yn ochr â chanllawiau statudol drafft rydym yn bwriadu eu cwblhau yn 2024. Bydd sefydliadau ac uwch arweinwyr sy'n ymrwymo i'r Siarter yn gwneud ymrwymïad cyhoeddus clir yn datgan eu cefnogaeth i bobl ifanc sydd â phrofiad o ofal a thrwy wneud hynny yn cael eu dwyn i gyfrif am sicrhau bod gwell cynnig o gymorth yn cael ei ddarparu i bobl ifanc sydd â phrofiad o ofal gan bob rhan o'r sector cyhoeddus.

Cynorthwyo plant i aros gyda theuluoedd

Fframwaith Ymarfer Cenedlaethol

Fel rhan o'n gwaith i drawsnewid gwasanaethau plant yng Nghymru rydym yn datblygu Fframwaith Ymarfer Cenedlaethol. Bydd y Fframwaith yn nodi sut rydym yn gweithio yng Nghymru mewn ffordd sy'n seiliedig ar gryfderau er mwyn sicrhau'r canlyniadau gorau i'n plant a'n pobl ifanc sydd fwyaf agored i niwed.

Bydd y Fframwaith Ymarfer Cenedlaethol yn gymysgedd o ofynion gorfodol ac awgrymiadau ymarfer, sydd wedi'u gwreiddio mewn ymarfer perthynol sy'n seiliedig ar gryfderau. Mae'n rhaid i'r agweddau allweddol ar ymarfer fod yn gyson ledled Cymru os yw pob plentyn a theulu'n mynd i dderbyn gwasanaeth tebyg ar drothwy cyffredin. Bydd hyn yn ein helpu i sicrhau mwy o gyffredinoedd a gweithio'n ddi-dor ar lefel leol, ranbarthol a chenedlaethol gan adeiladu ar y gwaith da hyd yma.

Bydd y Fframwaith Ymarfer Cenedlaethol yn ychwanegu gwerth i ymarfer lleol ac yn sicrhau y gellir cael cysondeb gan ganiatáu amrywiad lleol hanfodol o ran cyd-destun yr un pryd.

Mae Gofal Cymdeithasol Cymru wedi cynnal adolygiad o fframweithiau ymarfer eisoes, eu cryfderau a'u cyfyngiadau ac mae gwaith yn cael ei wneud bellach i ddatblygu'r Fframwaith Ymarfer Cenedlaethol mewn cydweithrediad â'r sector. Dechreuodd y gwaith ar hyn ddechrau Medi 2022 drwy gyd-gynhyrchu â rhanddeiliaid ac ymarferwyr allweddol a disgwylir y bydd y gwaith hwn yn cael ei gwblhau cyn diwedd 2023.

Cyn bo hir, byddwn yn cynnull Grŵp Arbenigol i gytuno ar gwmpas, fformat a chynnwys y Fframwaith ochr yn ochr â chynllun prosiect.

Eiriolaeth Rhieni

Rôl eiriolaeth rhieni yw cefnogi rhieni i ymwneud yn gadarnhaol â gweithwyr cymdeithasol, sefydliadau'r trydydd sector, y llysoedd teulu a gweithwyr proffesiynol eraill i ddatrys materion sy'n effeithio'n negyddol ar eu teulu. Yn aml, gall rhieni sydd â phrofiad o les plant weithio fel eiriolwyr i rieni eraill er mwyn rhoi cymorth i'w helpu gyda'u hymgysylltu a'u dealltwriaeth.

Rydym yn buddsoddi o leiaf £1.5 miliwn o gyllid dros y tair blynedd nesaf, drwy'r Gronfa Newid Plant Sydd â Phrofiad o Ofal. Bydd y cyllid hwn yn cael ei ddefnyddio i gynyddu prosiectau presennol yn ymwneud ag Eiriolaeth Rhieni yn rhanbarthol a sicrhau bod gwasanaethau newydd yn cael eu sefydlu ym mhob un o'r saith rhanbarth yng Nghymru fel rhan o ddarpariaeth genedlaethol.

Mae gwasanaethau eiriolaeth rhieni'n gweithredu ar raddfa gyfyngedig ar hyn o bryd mewn rhai ardaloedd, ac rydym yn cydweithio â darparwyr trydydd sector presennol (Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuenctid Cenedlaethol (NYAS), TGP Cymru a'r Rhwydwaith Eiriolaeth Rhieni) i helpu i gynyddu eu gwasanaethau lleol yn rhanbarthol, cyn lledaenu i ardaloedd eraill o Gymru, fel rhan o'r gwaith o gyflwyno'r gwasanaeth yn genedlaethol.

Er mwyn helpu i ddarparu gwasanaethau'n gyson ar hyd a lled Cymru fel rhan o ddarpariaeth genedlaethol, rydym yn datblygu Fframwaith Cenedlaethol ar gyfer Eiriolaeth Rhieni gyda phartneriaid yn y trydydd sector. Mae hyn yn disgrifio meini prawf craidd y gwasanaeth y mae'n rhaid i bob rhanbarth eu cael ar waith, gan sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu'n gyson ledled Cymru

Rhaglen beilot Llys Teulu Cyffuriau ac Alcohol

Rydym wedi darparu £450,000 i gefnogi rhaglen beilot Llys Teulu Cyffuriau ac Alcohol dros gyfnod o ddwy flynedd. Mae'r Llys yn cynnig dull amgen i deuluoedd lle mae pryderon am gamddefnyddio sylweddau, drwy roi mynediad at driniaeth a chymorth dwys.

Cafodd y cynllun peilot ei lansio'n ffurfiol ar 25 Tachwedd 2021. Mae'r cynllun ar gael i deuluoedd sy'n cael eu cyfeirio gan awdurdodau lleol Caerdydd a Bro Morgannwg, ac yn gweithredu o Lys Teuluol Caerdydd. Nod y llys fydd torri'r cylch o blant yn mynd i mewn ac allan o'r system ofal a helpu rhieni i ddod yn rhydd o gamddefnyddio sylweddau fel y gellir eu hailuno'n ddiogel â'u plant ac atal plant rhag cael eu rhoi mewn gofal.

Bydd y cynllun peilot yn cael ei werthuso, a bydd y canfyddiadau'n cael eu defnyddio i lywio'r gwaith o gyflwyno Llysoedd Teulu Cyffuriau ac Alcohol yng Nghymru yn y dyfodol.

Darpariaeth seiliedig ar Anghenion a Gwerth

Dileu elw preifat o ofal plant sy'n derbyn gofal.

Mae dileu elw o ofal yn un o'r 46 maes polisi a amlygwyd yn y Cytundeb Cydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru.

Ein barn ni yw na ddylai fod yna farchnad ar gyfer gwasanaethau plant lle mae cwmnïau preifat yn gwneud unrhyw elw o'r plant y maen nhw'n gofalu amdanynt. Byddwn yn sicrhau nad yw'r dyletswyddau ar awdurdodau lleol sy'n ymwneud â phlant sy'n derbyn gofal, yn cael eu contractio i gwmnïau er elw ond yn parhau gydag awdurdodau lleol neu ddarparwyr sydd wedi newid i fodolau nid-er-elw, fel darparwyr trydydd sector neu'r rhai a sefydlwyd drwy'r mentrau cymdeithasol, cwmnïau cydweithredol a darpariaethau dan arweiniad y defnyddiwr sydd wedi'u cynnwys yn Neddf 2014.

Mae Gweinidogion wedi egluro mai cwmpas y gwaith yw tynnu elw o ofal plant sy'n derbyn gofal gyda ffocws cychwynnol ar blant mewn gofal preswyl a gofal maeth. Yn ddiweddarach, bydd gwaith yn canolbwyntio ar ofal cartref i blant ag anghenion cymhleth, ac ar ddarpariaeth llety â chymorth. Bydd gwaith polisi a deddfwriaethol yn cael ei strwythuro mewn modd sy'n cwmpasu pob elfen.

Yn ystod tymor y Senedd hon, byddwn yn rheoli'r newid hwn tuag at wasanaethau maeth a gofal preswyl nid-er-elw yng Nghymru. Un egwyddor allweddol yw na fydd arian cyhoeddus sy'n cael ei fuddsoddi mewn llety ar gyfer plant sydd â phrofiad o ofal yn cael ei gymryd fel elw, ond yn hytrach ei fod yn cael ei ail-fuddsoddi yn y gwasanaeth er mwyn sicrhau canlyniadau gwell i blant, gwella gwasanaethau a datblygu'r gweithlu.

Mae 'statws nid-er-elw', yn golygu math o berchnogaeth a rheolaeth lle bydd unrhyw arian dros ben a wnaed, ar ôl costau gweithredol a chostau eraill y cytunwyd arnynt, yn cael ei ail-fuddsoddi yn y gwasanaeth neu'n cael ei ddal fel cronfa wrth gefn at ddibenion elusennol. Does dim disgwyl i gostau gweithredol gynnwys unrhyw daliadau am reolaeth neu ffioedd eraill a dalwyd i drydydd partïon. Mae amrywiaeth o fodolau nid-er-elw ar gael yr ydym yn eu harchwilio gan gynnwys statws elusennol, mentrau cymdeithasol a chwmnïau cydweithredol. Mae swyddogion yn gweithio gyda phartneriaid i ddiffinio modelau addas, a fydd maes o law, yn cael eu nodi mewn deddfwriaeth. Y bwriad polisi yw na fydd darparwyr er elw yn gallu gweithredu yng Nghymru na darparu ar gyfer plant nad ydynt fel arfer yn byw yng Nghymru.

Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ffurfiol ar gynigion deddfwriaethol sylfaenol ar gyfer gofal cymdeithasol, dros ddeuddeg wythnos, rhwng 17 Awst a 7 Tachwedd 2022. Roedd yr ymgynghoriad hwn yn cynnwys sawl cwestiwn ar sut gallai deddfwriaeth sylfaenol gefnogi ein cynlluniau i ddileu elw.

O'r 200 ymateb a dderbyniwyd, roedd 153 yn ymwneud â'r cwestiynau ar ddileu elw. Mae'r rhain wedi cael eu dadansoddi a'u hystyried bellach. Mynegwyd amrywiaeth

eang o safbwyntiau – gan unigolion, ymarferwyr, darparwyr, y sector cyhoeddus/statudol, y sector annibynnol, y trydydd sector/y sector gwirfoddol a sefydliadau cynrychioliadol – mewn ymateb i'r cwestiynau a ofynnwyd. Bydd crynodeb o'r ymatebion yn cael ei gyhoeddi ym mis Mawrth 2023.

O ystyried maint y gwaith sydd ei angen i gyflawni'r ymrwymiad i ddileu elw preifat o ofal plant, sefydlwyd Bwrdd Rhaglen, dan gadeiryddiaeth Prif Swyddog Gofal Cymdeithasol Cymru. A key role of this Board is to ensure a safe transition, enabling local authorities to meet their statutory duties and avoid disruption to placements, build their resilience and enable existing for profit providers, who wish to do so, to adopt not for profit models of ownership. Mae aelodaeth y Bwrdd yn cynnwys darparwyr gofal maeth a gofal preswyl preifat, awdurdodau lleol, y Comisiynydd Plant, ac Arolygiaeth Gofal Cymru. Bydd y Bwrdd yn llywio'r broses o newid i ofal nid-er-elw mewn ffordd ofalus ac wedi'i rheoli. Bydd y tair blynedd nesaf yn canolbwyntio ar weithio gyda phlant sydd â phrofiad o ofal, awdurdodau lleol a phartneriaid i gynyddu darpariaeth gyhoeddus ac nid-er-elw er mwyn sicrhau bod sylfaen gref i bontio'n ddiogel i ofal nid-er-elw.

Mae cyllid o £68m (dros y tair blynedd nesaf) wedi'i roi i awdurdodau lleol i ehangu darpariaeth fewnol ac nid-er-elw

Ariannu gwasanaethau preswyl rhanbarthol i blant ag anghenion cymhleth, gan sicrhau bod eu hanghenion yn cael eu diwallu mor agos at eu cartrefi â phosibl ac yng Nghymru lle bynnag y bo hynny'n ymarferol.

Yn 2021-22, darparwyd cyllid o £4.8m i chwech o'r saith Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (BPRh) o'r Gronfa Gofal Integredig i ddatblygu'r math hwn o ddarpariaeth. Mae cyllid yn cael ei gytuno ar hyn o bryd ar gyfer y BPRh sy'n weddill ym Mhowys, gyda disgwyl i'r ddarpariaeth fod yn ei lle tua diwedd 2023. Mae cyfanswm o 20 a mwy o welyau newydd wedi'u darparu. Yn ogystal, mae ein Cronfa Integreiddio Rhanbarthol newydd yn rhoi modd ariannol parhaus i ranbarthau er mwyn sicrhau bod y ddarpariaeth hon yn parhau.

Darparu cymorth arbenigol ychwanegol i blant ag anghenion cymhleth a allai fod ar gyrrion y system ofal.

Drwy'r Gronfa Integreiddio Rhanbarthol a thrwy Fyrddau Partneriaeth Rhanbarthol rydym wedi nodi 13 prosiect gwerth cyfanswm o £14m a dulliau newydd ledled Cymru sydd o fudd i blant ag anghenion cymhleth, fel anabledd ac anghenion emosiynol/ymddygiadol, a fydd yn galluogi plant i aros yng ngofal eu teuluoedd.

Rydym yn adolygu eu cynnydd ar hyn o bryd er mwyn sicrhau bod dysgu'n cael ei ledaenu. Mae comisiynu a chynllunio darpariaeth ar y cyd yn fwy helaeth yn hollbwysig, ochr yn ochr â llwybrau clir o ran cymhwysedd.

Cymorth Iechyd Meddwl

Rydym yn cydnabod y bydd ar blant a phobl ifanc sydd â phrofiad o ofal angen cymorth ar gyfer eu hiechyd meddwl ar adegau; cafodd hyn ei drafod fel rhan o'r Uwchgynhadledd ym mis Rhagfyr y llynedd. Rydym yn gweithio'n agos gyda chydweithwyr iechyd meddwl sy'n edrych ar wahanol fodolau gofal, ac mae hyn yn cynnwys cyfleoedd i rannu arferion gorau mewn meysydd megis llety addas diogel. Mae Iechyd Meddwl, Gwasanaethau Plant a phartneriaid eraill (e.e. yr Heddlu a Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuencid) yn cydweithio'n agos er mwyn gwella canlyniadau i'r holl bobl ifanc ag anghenion cymhleth nad ydynt yn cyrraedd y trothwyon i allu elwa ar Wasanaethau Iechyd Meddwl Arbenigol i Blant a'r Glasoed (sCAMHS) ond sydd angen ymateb amlasiantaethol.

Mae nifer o enghreifftiau o arferion gorau yn digwydd yng Nghymru eisoes i fynd i'r afael â'r heriau hyn. Er enghraifft: cynigion llety diogel a ariennir drwy weithredu rhanbarthol, a fydd yn darparu gwelyau tymor hwy ar gyfer y plant a'r bobl ifanc hynny a fydd yn elwa o gymorth iechyd a gofal cymdeithasol amlddisgyblaeth i ddiwallu eu hanghenion; Windmill Farm sy'n darparu llety tymor canolig nes bod y llety diogel mwy hirdymor ar waith - dyma fodel y gellid ei efelychu o bosibl ledled Cymru; a chyflwyno'r fframwaith NYTH. Rydym hefyd yn cyflwyno nifer o brosiectau peilot ledled Cymru sy'n darparu darpariaeth 'noddfa' a chefnogaeth amlddisgyblaethol i blant a phobl ifanc sydd mewn argyfwng.

Cynorthwyo Maethu Cymru i gynyddu nifer ac amrywiaeth gofalwyr maeth.

Sefydlwyd Maethu Cymru fel rhwydwaith cenedlaethol cydweithredol o holl dimau maethu nid-er-elw Awdurdodau Lleol yng Nghymru. Mae Maethu Cymru'n gweithio fel tîm gyda gofalwyr maeth i adeiladu gwell dyfodol i blant lleol drwy eu helpu i aros yn eu hardal leol pan fydd hynny'n iawn iddynt hwy. Mae Maethu Cymru wedi cynnal ymgyrchoedd marchnata uchel eu proffil ac rydym yn parhau i gefnogi seilwaith Maethu Cymru drwy drefniadau cyllido blynyddol.

Cysoni ffioedd a lwfansau ar gyfer gofalwyr maeth

Un elfen allweddol o raglen waith Maethu Cymru yw darparu cynnig cyson o gymorth i bob gofalwr maeth a elwir yn "Ymrwymiad Cenedlaethol". Mae hyn yn cynnwys cymorth ariannol. Yng Nghymru, mae pob un o'r 22 awdurdod lleol yn darparu lefelau gwahanol o daliadau i'w gofalwyr maeth ar hyn o bryd. Felly mae gweithio i gysoni'r ffioedd a'r lwfansau a roddir i ofalwyr maeth yn flaenoriaeth.

Y Lwfans Gofynnol Cenedlaethol (LGC) yw'r lwfans craidd sylfaenol y mae gofalwyr maeth yn ei gael i dalu'r costau sy'n gysylltiedig â gofalu am unrhyw blentyn maeth. Y bwriad yw gosod meincnod ar gyfer cyfraddau talu i bob gofalwr maeth. Mae'r lwfans yn sicrhau y gellir cwrdd yn ddigonol â chostau sylfaenol gofalu am blentyn sy'n derbyn gofal. Bydd yr union lefel y bydd unrhyw ofalwr maeth yn ei derbyn yn dibynnu ar sawl ffactor, yn enwedig anghenion penodol y plentyn unigol.

Yn 2020, comisiynodd Llywodraeth Cymru adolygiad cynhwysfawr o'r LGC fel rhan o'r gwaith ehangach sy'n cael ei wneud ar gysoni. Y bwriad yw y bydd canlyniad yr adolygiad hwn yn gosod meincnod ar gyfer cyfraddau taliadau yn y dyfodol i bob gofalwr maeth. Roedd yr adolygiad yn cynnwys edrych ar y costau gwirioneddol sy'n

gysylltiedig â gofalu am blentyn, a'r effaith ar allu teulu maeth i ennill arian neu ddiwallu anghenion pob plentyn yn y tŷ.

Bydd newid lefelau a strwythur yr LGC yn effeithio ar y sector, felly mae angen ystyried unrhyw newidiadau arfaethedig yn ofalus, eu heffaith, sut byddant yn cael eu gweithredu ac yn bwysicaf oll, sut mae'r newidiadau'n cyd-fynd â'r amserlenni sy'n gysylltiedig â'r gwaith ehangach ar gysoni'r holl daliadau ar gyfer gofaluwr maeth.

Ar hyn o bryd mae Maethu Cymru'n gwneud darn penodol o waith modelu i helpu Llywodraeth Cymru i wneud penderfyniad ynghylch strwythur a lefelau talu newydd ar gyfer y LGC. Mae'n datblygu'r modelu ariannol ar gyfer y lwfansau (ffioedd) ychwanegol fel y gellir cyfrifo costau symud o'r trefniadau talu presennol i gyfres newydd o drefniadau cyson.

Gorchymynion Gwarcheidiaeth Arbennig

Mae gorchymyn gwarcheidiaeth arbennig yn orchymyn llys sy'n penodi person neu bersonau i fod yn warcheidwad arbennig i blentyn. Mae'n rhoi cyfrifoldeb rhiant i'r gwarcheidwad arbennig am bron bob penderfyniad sy'n effeithio ar y plentyn ac yn cyfyngu ar hawliau rhieni geni i ymyrryd neu herio'r gorchymyn heb fynd i'r llys. Mae gwarcheidiaeth arbennig yn rhoi statws cyfreithiol sy'n cynnig mwy o ddiogelwch na maethu tymor hir, ond heb y toriad cyfreithiol llwyr gyda theulu biolegol y plentyn sy'n gysylltiedig â mabwysiadu.

Mae'r angen i leihau nifer y plant sy'n dechrau derbyn gofal ac sy'n parhau i dderbyn gofal yn ddiangen yng Nghymru yn gorfodi Llywodraeth Cymru i edrych ar sut gall gwarcheidiaeth arbennig ddod yn ganlyniad mwy diogel sy'n cael ei gefnogi i raddau mwy i blant a'u teuluoedd, gan wneud y gorchymyn yn opsiwn y gellir ei ystyried yn briodol mewn ymarfer gwerthuso lles.

Mae darparu gwasanaethau cymorth ar gyfer gwarcheidiaeth arbennig yn amrywio ar hyd a lled y wlad. Mae rhai awdurdodau lleol yn darparu pecyn cymorth llawn, gan gynnwys cymorth gan gymheiriaid, mynediad at wasanaethau therapiwtig a dull dychmygus o helpu plant i gadw mewn cysylltiad neu dreulio amser gydag aelodau o'r teulu (cyswllt). Dim ond megis dechrau'r broses o greu system fwy pwrpasol o gefnogaeth i deuluoedd gwarcheidiaeth arbennig y mae awdurdodau lleol eraill. Mae'r system newydd hon yn wahanol i'r dull arferol o fynediad 'drws ffrynt' adran gwasanaethau cymdeithasol yr awdurdod lleol, ac mae ar gael i bob teulu cymwys drwy Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

Ym mis Mawrth 2020, lansiodd Llywodraeth Cymru fframwaith o gefnogaeth i Warcheidwaid Arbennig sy'n cyflwyno 'cynnig' Cymru gyfan o wasanaethau cymorth ar gyfer gwarcheidiaeth arbennig. Mae'n amlinellu'r isafswm a ddylai fod ar gael gan bob awdurdod lleol i gefnogi Gwarcheidwaid Arbennig er mwyn cydymffurfio â'r fframwaith rheoleiddio.

Yn ystod 2021-22, cynhaliodd Llywodraeth Cymru adolygiad i sefydlu sut mae awdurdodau lleol wedi ymwreiddio'r canllaw ac i weld a oedd unrhyw awgrymiadau pellach ynghylch sut y gellir rhoi'r canllaw ar waith er mwyn sicrhau bod cynnig cyson o gymorth yn cael ei ddarparu i Warcheidwaid Arbennig ledled Cymru. Dangosodd yr

adolygiad fod angen gwneud rhagor o waith er mwyn sicrhau bod Gwarcheidwaid Arbennig yn cael eu cefnogi'n llawn yn ariannol ac yn ymarferol, fel y gallant ddarparu ar gyfer y plant maen nhw'n gofalu amdanynt.

Mae Grŵp Arbenigol yn cael ei sefydlu ar hyn o bryd i ystyried yr argymhellion sy'n deillio o'r adroddiad ac i lunio rhaglen waith er mwyn mynd i'r afael â'r meysydd allweddol o bryder, gan sicrhau bod cynnig cyson o ofal a chefnogaeth i Warcheidwaid Arbennig sy'n cynnwys cymorth ariannol fel bod teuluoedd yn derbyn gofal priodol ac yn gallu aros gyda'i gilydd.

Model Ysgolion Rhithwir

Nod dull yr Ysgol Rithwir yw gweithio gyda phlant sy'n derbyn gofal (ac, mewn rhai achosion, pobl ifanc mewn darpariaeth ôl-16) ar draws awdurdod lleol fel pe baent mewn ysgol unigol, i godi cyrhaeddiad addysgol, gwella presenoldeb a gwella sefydlogrwydd addysgol. Mae Ysgol Rithwir yn offeryn sefydliadol sydd wedi'i greu i gydlynu cefnogaeth yn effeithiol i'r grŵp hwn ar lefel strategol a gweithredol.

Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru'n ariannu cynllun peilot tair blynedd o'r Model Ysgolion Rhithwir ar hyd a lled Cymru, rhwng 2021-2024. Mae awdurdodau lleol wedi cael eu gwahodd i wneud cais am gyllid o hyd at £100,000 fesul awdurdod lleol, wedi ei rannu dros gyfnod o ddwy flynedd, i weithredu'r dull integredig hwn o wella canlyniadau addysgol i blant sy'n derbyn gofal (a phlant a oedd yn derbyn gofal yn flaenorol).

Dros y flwyddyn nesaf, cynhelir gwerthusiad o'r Model Ysgolion Rhithwir, gan edrych ar y broses o roi'r cynllun peilot ar waith, effaith y cynllun a'i werth am arian.

Cynllun Peilot Incwm Sylfaenol ar gyfer Pobl Ifanc sy'n Gadael Gofal yng Nghymru

Ar 28 Mehefin 2022, lanswyd cynllun peilot Incwm Sylfaenol Llywodraeth Cymru yn ffurfiol ar gyfer pobl sy'n gadael gofal yng Nghymru. O 1 Gorffennaf 2022 ymlaen, bydd mwy na 500 o bobl sy'n gadael gofal yng Nghymru, sy'n cyrraedd eu pen-blwydd yn 18 oed rhwng 1 Gorffennaf 2022 a 30 Mehefin 2023, yn cael cynnig £1,600 bob mis (cyn treth) am ddwy flynedd i'w cynorthwyo wrth iddynt bontio i fywyd oedolyn. Ar ôl treth, y swm y bydd pob derbynnydd yn ei gael bob mis yw £1,280. Gall y rhai sy'n gadael gofal sy'n cymryd rhan yn y cynllun peilot gael cyngor a chymorth ariannol hefyd er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu cynorthwyo i wneud penderfyniadau gwybodus am y cynllun, eu cyllid a'u dyfodol.

Ar hyn o bryd mae 98% wedi ymuno â'r cynllun peilot (yn seiliedig ar amcangyfrifon o'r rhai sy'n gymwys gan awdurdodau lleol).

Fe wnaeth Llywodraeth Cymru gynnwys y rhai sy'n gadael gofal yn uniongyrchol wrth ddatblygu'r peilot, yn ogystal â gweithio gyda gweithwyr proffesiynol mewn awdurdodau lleol a sefydlu Grŵp Cynghori Technegol hefyd, dan gadeiryddiaeth yr Athro Syr Michael Marmot, gan ddwyn ynghyd arbenigwyr ym meysydd incwm sylfaenol a chymorth i bobl sy'n gadael gofal i lywio'r gwaith o ddatblygu a gwerthuso'r cynllun peilot.

Prif werthuswr y cynllun peilot yw Prifysgol Caerdydd dan arweiniad Canolfan Ymchwil a Datblygu Gofal Cymdeithasol Plant (CASCADE) y Brifysgol. Mae gan y

tîm gwerthuso arbenigedd ym maes gadael gofal, tlodi a lles, digartrefedd, iechyd, epidemioleg, incwm sylfaenol, gwerthuso economaidd, cysylltu data, econometreg a methodolegau ansoddol creadigol. Bydd y gwerthusiad yn edrych ar ddull gweithredu'r cynllun peilot, effaith y cynllun a'i werth am arian. Mae gwaith cyfranogol a chyd-greu gyda phobl ifanc a'r cyfranogwyr yn ganolog i gynllun y gwerthusiad.

Bydd yr hyn a ddysgir o'r cynllun peilot, adolygiad clir a chyfres o argymhellion yn cael eu paratoi. Bydd hyn yn caniatáu i wersi gael eu dysgu, a fydd o fudd i'r rhai sy'n gadael gofal a phoblogaeth ehangach Cymru.

Diwygio Cyfiawnder Teuluol

Mae llawer o'r materion sy'n ymwneud â chyfiawnder teuluol yn berthnasol yn uniongyrchol i'n hagenda trawsnewid Gwasanaethau Plant, er enghraifft achosion lle mae awdurdod lleol yn ymyrryd i amddiffyn plant sydd wedi neu yr amheuir eu bod wedi dioddef niwed neu gamdriniaeth sylweddol.

Felly mae Llywodraeth Cymru'n cydweithio ag Adrannau Llywodraeth y DU ac asiantaethau Llywodraeth y DU er mwyn helpu i sicrhau bod polisïau'n cael eu datblygu a'u cyflawni'n briodol yng Nghymru gan ystyried cyd-destun Cymru. Mae cynllun peilot y Llysoedd Teulu Cyffuriau ac Alcohol yn enghraifft o weithio'n effeithiol gyda Lloegr.

Mae enghreifftiau eraill yn cynnwys cynrychiolaeth o Gymru ar y Gweithgor Cyfraith Gyhoeddus (PLWG). Ffurfiwyd PLWG, cyn pandemig COVID-19, i ymchwilio i'r cynnydd sylweddol mewn achosion cyfraith gyhoeddus sy'n dod i'r Llys Teulu ac i gynnig argymhellion ar gyfer gwella gallu'r system i fynd i'r afael ag anghenion y plant a'r teuluoedd yng nghanol yr achosion pwysig hyn.

Mae gwaith y Rhwydwaith Cyfiawnder Teuluol yng Nghymru, drwy ganolbwyntio ar y posibilrwydd o ddargyfeirio plant a phobl ifanc yn ddiogel oddi wrth fod yn destun achosion cyfraith gyhoeddus (ac felly dileu'r posibilrwydd y cânt eu rhoi mewn gofal), a bod prydlondeb penderfyniadau, unwaith y byddant yn destun achosion, yn cyd-fynd ag amcanion PLWG.

O ran cyfraith breifat, sefydlwyd y Gweithgor Cyfraith Breifat i gynghori'r Bwrdd Cyfiawnder Teuluol ar gynigion ar gyfer diwygio cyfraith breifat yn sylweddol, ac mae Cymru'n ymwneud â hyn drwy'r Rhwydwaith Cyfiawnder Teuluol yng Nghymru. Prif nod y Gweithgor oedd hyrwyddo dulliau anwrthwynebus /datrys problemau. Fel rhan o'r cynllun hwn, mae ardal Cyfiawnder Teuluol Gogledd Cymru yn un o ddau safle braenaru (ochr yn ochr â Dorset) i brofi a gwerthuso Rhaglen Trefniadau Plant ddiwygiedig.

Pwrpas y cynllun peilot Braenaru (Llys Cam-drin Domestig Integredig (IDAC)) yw profi buddion ymyrraeth yn llawer cynt yn y cylch cyfreithiol, rhoi plant yng nghanol y broses, blaenoriaethu dull diogelwch yn gyntaf gan gynnwys goroeswyr cam-drin domestig, a dargyfeirio teuluoedd oddi wrth y llys lle y bo hynny'n bosibl, gan gydnabod yr un pryd y bydd rhai teuluoedd angen ymwneud pellach â'r llys teulu.

Rhaglen Trawsnewid - Llywodraethu

Er mwyn cyflwyno rhaglen mor hanfodol, mae angen i ni roi'r lefel gywir o lywodraethu ar waith. Rydym wedi cymryd agwedd tair haen o ddarparu'r cyfeiriad a'r dull craffu cywir i gyflawni ein nodau. Mae gan y strwythur dri grŵp allweddol:

- i. **Bwrdd Goruchwylio Gweinidogol** i oruchwylio'r Rhaglen Trawsnewid, gan ddarparu arweinyddiaeth wleidyddol a chyfeiriad i'w gadeirio gan y Prif Weinidog a minnau
- ii. **Grŵp Cyflawni Trawsnewid** i arwain y gwaith o fwrw ymlaen â'r Rhaglen Trawsnewid erbyn 2026. Jonathan Griffiths, Cyfarwyddwr Trawsnewid Plant ac Oedolion, sy'n cadeirio'r Grŵp hwn.
- iii. Bydd **Bwrdd y Rhaglen Dileu Elw o Ofal Plant sy'n Derbynn Gofal** yn parhau i ddarparu arbenigedd ychwanegol wrth i ni ystyried tystiolaeth, deddfu a datblygu rhaglenni ymarferol ar gyfer gweithredu'r ymrwymiad hwn.

Sefydlu Tîm Cenedlaethol

Mae Jonathan Griffiths, a fu gynt yn Llywydd ADSSC a Chyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol yn Sir Benfro, wedi'i benodi'n Gyfarwyddwr Trawsnewid Plant ac Oedolion. Ochr yn ochr â Jonathan, bydd Anthony Douglas, cyn brif weithredwr CAF/CASS Lloegr, fel arweinydd Gweithredu Trawsnewid Plant, yn bwrw ymlaen â'r gwaith o weithredu ymarfer sy'n seiliedig ar gryfderau gan weithio ochr yn ochr ag awdurdodau lleol a phartneriaid allweddol yn enwedig iechyd, gan ddarparu gallu ychwanegol i sicrhau newidiadau allweddol a chysondeb mewn ymarfer.

Buddsoddiad

Rydym yn deall bod angen buddsoddi er mwyn datblygu'r Rhaglen hon o newid ac ymateb i'r her o niferoedd cynyddol o blant yn derbyn gofal.

Mae gennym gyllideb refeniw o £68m dros y tair blynedd nesaf (£46m ar gyfer yr ymrwymiad Dileu a £22m ar gyfer ein hymrwymiad Diwygio Radical). Mae cyllid cyfalaf ar gael gan y Gronfa Gyfalaf Integreiddio ac Ailgydbwysu (IRCF) hefyd. Mae £35m ar gael yn 23/24 a £60m yn 24/25 i gefnogi'r agenda dileu elw yn uniongyrchol ochr yn ochr â datblygu hybiau iechyd a gofal cymdeithasol integredig ac ailgydbwysu'r farchnad gofal preswyl i oedolion

Gweler isod enghreifftiau o'r cyllid gwasanaethau cymdeithasol y cytunwyd arno er mwyn bwrw ymlaen â'n gwaith yn y maes hwn.

Dileu Elw	£46m dros dair blynedd 2022/23 – 2024/25 Cyfalaf – mynediad at £35m yn 23/24 a £60m yn 24/25 gan yr IRCF.
Diwygio Radical	£22m dros dair blynedd 2022/23 – 2024/25
Eiriolaeth Rhieni	£1.5m dros dair blynedd 2023/24 – 2025/26

Cymorth ar gyfer Maethu Cymru	£0.5m cyllid craidd rheolaidd. Mae cyllid ychwanegol yn cael ei ystyried ar hyn o bryd ar gyfer tair blynedd 2022/23-2024/25
Siarter Rhianta Corfforaethol	£15,000 y flwyddyn – 2022/23 – 2024/25
Plant ag Anghenion Cymhleth	£14m dros dair blynedd drwy'r Gronfa Integreiddio Rhanbarthol

Gweithlu

Bydd bwrw ymlaen ag unrhyw ran o'r gwaith hwn yn her heb gymorth ychwanegol i'r gweithlu gofal cymdeithasol ac yn enwedig gweithwyr cymdeithasol. Y llynedd, cyhoeddodd Gofal Cymdeithasol Cymru Gynllun Gweithlu ar gyfer Gwaith Cymdeithasol: 2022 i 2025. Mae'r cynllun gweithlu'n mynd i'r afael â materion fel denu a recriwtio, addysg a dysgu, arweinyddiaeth a lles, ac yn adlewyrchu gwaith sy'n digwydd eisoes, fel pwysigrwydd edrych ar delerau ac amodau a'r newidiadau sy'n cael eu gwneud i'r fframwaith ôl-gymwysterau.

Gyda chymorth cyllid gan Ofal Cymdeithasol Cymru, mae ADSS Cymru'n arwain y gwaith o adolygu costau gweithwyr asiantaeth mewn gwasanaethau plant, gan ddwyn syniadau ynghyd ynghylch gwaith asiantaeth mewn cyfres o argymhellion i awdurdodau lleol eu hystyried, ac sy'n gysylltiedig â memorandwm cydweithredu.

Yn ogystal, mae Llywodraeth Cymru wedi cynyddu'r fwrariaeth gwaith cymdeithasol yn ddiweddar hefyd, er mwyn annog mwy o bobl i hyfforddi fel gweithwyr cymdeithasol. Mae'r fwrariaeth gwaith cymdeithasol yn cyfateb i becyn gwerth bron i £10 miliwn mewn cymorth ariannol i fyfyrwyr gwaith cymdeithasol dros dair blynedd. Roedd y fwrariaeth uwch ar gael i fyfyrwyr newydd a myfyrwyr presennol o fis Medi 2022 ymlaen a chynyddodd y fwrariaeth israddedig £1,250 (+50%), a'r fwrariaeth ôl-raddedig £6,075 (+91%).

Rydym yn parhau i ddarparu cronfeydd sylweddol, dros £7.1m, i'r sector ar gyfer hyfforddiant a datblygiad, drwy Raglen Datblygu Gweithlu Gofal Cymdeithasol Cymru, a reolir gan Gofal Cymdeithasol Cymru.

Hefyd, mae Gofalwn Cymru, ymgyrch denu a recriwtio genedlaethol ar gyfer gofal cymdeithasol, wedi tynnu sylw at rôl gweithwyr cymdeithasol drwy rannu straeon ysbrydoledig go iawn ar ei wefan a'i sianeli cyfryngau cymdeithasol gyda'r nod o ddenu mwy o bobl i'r proffesiwn.

Y Ffordd Ymlaen ar gyfer Trawsnewid – amserlenni

Ynghlwm yn Atodiad A mae dogfen y Ffordd Ymlaen, sy'n nodi'r amserlenni disgwyliedig cyfredol ar gyfer ein cynnydd gydag ymrwymadau Gwasanaethau Plant ein Rhaglen Lywodraethu a'r gwaith o'u cyflawni.

Cerrig Milltir ein Rhaglen Drawsnewid

2023

2024

2025

2026

Cefnogi plant i aros gyda theuluoedd

Fframwaith Ymarfer Cenedlaethol newydd Sefydlu grŵp arbenigol (Chwef 2023) Cydgynhyrchu cynnwys ⚙️ Drafft cyntaf y Fframwaith (Haf 2023) Ymgynghori (Haf 2023) Hyfforddiant, Ymwybyddiaeth a Chyflwyno (Diwedd 2023)

Eiriolaeth rhieni Cymeradwyo'r Fframwaith Eiriolaeth Rhieni Dechrau ei gyflwyno'n genedlaethol – Ebrill 2023

Llysoedd Teulu Cyffuriau ac Alcohol (FDAC) Parhau i gefnogi cynllun peilot FDAC Cefnogi cam olaf gwerthusiad cynllun peilot FDAC ⚙️ Ystyried ei gyflwyno'n genedlaethol (gwanwyn 2024)

Cefnogi cydweithio amlasiantaethol Gweithdy amlasiantaethol - dysgu ar y cyd (gwanwyn 2023)

Dadpariaeth ar sail anghenion a gwerthoedd

Cyflwyno'r Model Ysgolion Rhithwir Digwyddiad dysgu ar y cyd (hydref 2023) Gwerthuso'r cynllun peilot Ysgolion Rhithwir

Gorchmynion Gwarcheidiaeth Arbennig Cwblhau'r arolwg (Rhagfyr 2022) Sefydlu grŵp arbenigol (gwanwyn 2023) Dadansoddi argymhellion yr arolwg (Cwblhau erbyn diwedd 2023) Datblygu cynllun gweithredu

Datblygu Maethu Cymru Adolygiad o'r Fframwaith Dysgu a Datb. (Ion 2023) Lwfans uwch a lansio cynllun cened. cyfeirio ffrind (gwanwyn 2023) Cynnig Craidd/Ymrwymiad Cenedlaethol (haf 2023) Datblygu pecyn adnodd (o Awst 2023) O bosib, cyflwyno harmoneiddio ffioedd (gwanwyn 2024) Swyddog recriwto penodol i bob ALI (erbyn gwanwyn 2024)

Dileu elw o ofal plant sy'n derbyn gofal Cyhoeddi crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad cyhoeddus a rhoi cyngor i'r Gweinidog (gwanwyn 2023) Gweithio ar gynllun gweithredu a deddfwriaeth (gwanwyn 2023) Cyfarfodydd I drafod Strategaethau Comisiynu Lleoliadau yr ALIau (2023) ⚙️ Dechreuwy'r newydd– Nid-er-elw yn unig (Ebrill 2026)

Llais plant a phobl ifanc

Uwchgynadledd profiad o ofal ⚙️ Uwchgynhadledd gyntaf (Rhag 2022) Llofnodi datganiad yr uwchgynhadledd a dechrau gwaith i gefnogi gweithredu ⚙️ Ail uwchgynhadledd (Rhagfyr 2023)

Rhianta corfforaethol ⚙️ Lansio'r siarter a'i llofnodi ar draws y sector (gwanwyn 2023) ⚙️ Canllawiau statudol cryfach yn dod i rym (gwanwyn 2024)

Gweithio gydag ymarferwyr Digwyddiad i ymarferwyr i rannu arferion gorau (haf 2023)

Mae Cafcass Cymru yn darparu gwasanaeth statudol ar ran Gweinidogion Cymru yn y system cyfiawnder teuluol sydd heb ei datganoli yng Nghymru drwy Ddeddf Plant 2004. Mae'r gwasanaeth yn rhan o Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Llywodraeth Cymru. Dim ond pan gawn ein gorchymyn gan y llys i wneud hynny y byddwn yn dod yn rhan o fywydau plant a phobl ifanc ac rydym yn darparu cyngor a chefnogaeth arbenigol sy'n canolbwyntio ar y plentyn er mwyn diogelu plant. Rhan hanfodol o'n rôl yw sicrhau bod lleisiau plant a phobl ifanc yn cael eu clywed yn y llysoedd teulu a bod eu dymuniadau a'u teimladau'n cael eu cyfleu'n glir fel y gellir gwneud penderfyniadau sy'n hyrwyddo eu buddiannau lles pan fyddant o dan oed.

Amrywiadau mewn cyfraddau gofal

Sylw'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg: Mae gennym ddiddordeb yn y rhesymau dros y cyfraddau gofal amrywiol rhwng awdurdodau lleol yng Nghymru, hyd yn oed ar ôl cymryd amddifadedd i ystyriaeth. Mae gennym ddiddordeb hefyd yn y gwahaniaeth mawr mewn cyfraddau gofal rhwng Cymru a Lloegr a nodwn y cyfraddau uwch o blant yng Nghymru sy'n aros gyda'r teulu ond sy'n destun gorchymyn gofal. Sut mae'r 'meini prawf trothwy' ar gyfer niwed arwyddocaol yn cael eu profi.

Ymateb Cafcass Cymru

Mae ymarferwyr Cafcass Cymru yn gweithio yn ardaloedd y 22 awdurdod lleol yng Nghymru a dim ond yr achosion hynny sy'n ymddangos gerbron y llys y mae gennym brofiad ohonynt, nid y rhai a gaiff eu rheoli gan awdurdodau lleol. Yn ôl ein hymarferwyr, mae'r achosion sy'n ymddangos gerbron y llys yn bodloni'r trothwy niwed arwyddocaol a nodir mewn deddfwriaeth. Os na chaiff y trothwy hwn ei fodloni, ni fydd y mater yn parhau gerbron y llys ond, yn ein profiad ni, prin iawn yw'r achosion nad ydynt yn bodloni'r trothwy sy'n ymddangos gerbron y llys. Mae gan ein hymarferwyr ddyletswydd i ystyried pob opsiwn hyfyw sydd ar gael i'r llys a gwneud argymhellion lles ar sail amgylchiadau unigol pob plentyn a pherson ifanc gan

ystyried eu hanghenion nawr ac yn y dyfodol a ph'un a all, a sut y gall, y cynllun sydd gerbron y llys ddiwallu'r anghenion hynny.

Rydym yn llwyr gefnogi rhaglen waith barhaus Llywydd yr Is-adran Teuluoedd a'r Gweithgor Cyfraith Gyhoeddus yr ydym yn rhan ohono, sy'n ein galluogi i fod yn eiriolwyr cryf i blant a phobl ifanc yng Nghymru. O ganlyniad, mae ein hymarferwyr yn ymwybodol o'r holl arweiniad a gyhoeddwyd a sut y dylid ei roi ar waith wrth wneud argymhellion i'r llys mewn perthynas â phlant a phobl ifanc. Mae adroddiad terfynol y Gweithgor Cyfraith Gyhoeddus (Mawrth 2021) yn berthnasol i'r ymchwiliad hwn gan ei fod yn cynnwys neges glir:

'Rhaid i achosion llys fod yn angenrheidiol ac yn gymesur, opsiwn i'w ddewis pan fetha popeth arall, rhaid bod yn glir ynghylch pam mae'r cais yn cael ei wneud, pam nawr'.

'os bodlonir y trothwy, nid yw bob amser yn gywir nac yn gymesur trefnu cyfarfod porth/cynllunio cyfreithiol'.

Mae disgwyl i awdurdodau lleol ystyried sut y gellir rheoli'r risg hon mewn ffordd wahanol i achos llys.

- Mae Cafcass Cymru yn cydnabod bod awdurdodau lleol yn defnyddio dulliau amrywiol i reoli eu hadnoddau. Gall hyn arwain at amrywiadau yn y gwasanaethau cyn-achos a ddarperir ac yn y modd y caiff proses yr Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus (PLO) ei rhoi ar waith.
- Caiff yr amrywiadau a ffyrdd o weithredu'r PLO eu cydnabod yn eang. Deallwn fod Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) yn cynnal adolygiad thematig o sawl awdurdod lleol yng Nghymru er mwyn darparu gwaith craffu allanol a sicrwydd a hyrwyddo gwelliannau i ansawdd ymarfer mewn perthynas â chynllunio gofal ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n destun prosesau cyn-achos y PLO. Ar ôl cwblhau'r adolygiadau, deallwn y bydd AGC yn cyhoeddi adroddiad cyffredinol ar ei chanfyddiadau.

- Cynhaliodd Cafcass Cymru archwiliad thematig o achosion cyfraith gyhoeddus ym mis Tachwedd 2020 a oedd yn edrych ar 75 o geisiadau gofal (yr oeddem yn rhan ohonynt) a wnaed yn ystod mis Mawrth 2020 ac yn ystyried yn fanwl brofiad 131 o blant cyn, yn ystod ac ar ôl i achosion ddod i ben. Ystyriwyd unrhyw themâu a ddaeth i'r amlwg cyn cloi gydag argymhellion i wella ymarfer ac ystyried beth y gellid ei wneud yn wahanol er mwyn dargyfeirio plant yn ddiogel oddi wrth y llys.
- Yn ôl ein canfyddiadau allweddol, gwnaed 38 o geisiadau (51%) lle nad oedd yr awdurdod lleol wedi dechrau proses y PLO. Daethom i'r casgliad y gallai 31% o'r plant hynny na fu'n destun PLO fod wedi cael budd o gael eu hamddiffyn ynghynt. Roedd y cyfleoedd a gollwyd i'w hamddiffyn yn deillio'n bennaf o deuluoedd a oedd wedi bod yn hysbys i'r awdurdod lleol ers mwy na dwy flynedd gydag achosion yn cael eu hatgyfeirio a'u cau yn fynych a lle nad oedd yn ymddangos bod unrhyw drosolwg na dadansoddiad o effaith yr esgeulustod / camdriniaeth barhaus ar y plant.
- Credwn fod gwaith PLO cyn-achos cadarn yn hanfodol er mwyn gwneud penderfyniadau da ac amserol er budd plant a phobl ifanc.
- Os oes cynllun i blentyn neu berson ifanc aros neu ddychwelyd gartref o dan orchymyn / heb orchymyn, byddai ein hymarferwyr yn disgwyl i weithwyr cymdeithasol yr awdurdod lleol werthuso'r holl opsiynau sydd ar gael i'r llys. Dylai'r gwerthusiad hwn gynnwys dadansoddiad trylwyr ac ymarfer i gydbwysu'r holl opsiynau. Mae'n rhaid i'n hymarferwyr ddarparu dadansoddiad o'r cynlluniau realistig a gwneud argymhellion dilynol i'r llys.
- Cyhoeddodd y Gweithgor Cyfraith Gyhoeddus arweiniad clir ar gamddefnyddio gorchmynion gofal yn y cartref gan nodi bod yn rhaid i'r rhesymau fod yn eithriadol. Yn ôl ein hymarferwyr, mae llai o blant yn destun gorchmynion gofal yn y cartref, ac mae'r llys yn craffu mwy ar gynlluniau o'r fath erbyn hyn. Rydym yn gobeithio y bydd lansio'r arweiniad arfer gorau a ddatblygwyd gan y Gweithgor Cyfraith Gyhoeddus ar orchmynion goruchwylio (*Recommendations to achieve best practice in the child protection and family justice systems: Supervision orders October 2022*), ynghyd â Chynlluniau Gofal a Chymorth o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, yn sicrhau lleihad pellach yn nifer y plant sy'n destun gorchmynion gofal yn y cartref.

- Gan weithio gydag awdurdodau lleol a'r farnwriaeth, gwnaethom ddatblygu'r protocol ledled Cymru ar gyfer rhyddhau plant a phobl ifanc o orchmynion gofal yn gyflymach. Yn sgil hyn, llwyddwyd i gwtogi hyd achosion llys, lleihau nifer y gwrandawiaidau llys a sicrhau canlyniadau mwy amserol i'r plentyn/person ifanc.
- Yn ôl ein hymarferwyr, mae mwy o ddefnydd yn cael ei wneud o drefniadau cynadledda grŵp teulu ac maent wedi cael profiadau lle defnyddiwyd y trefniadau hyn yn gadarnhaol gan arwain at ganlyniadau gwell i deuluoedd. Yn ogystal, mae gwaith i ddatblygu cynlluniau gofal a chymorth cadarn wedi arwain at lai o geisiadau am orchmynion a llai o orchmynion yn cael eu gwneud. Mae hyn yn galonogol ond mae'n anghyson ledled Cymru.

Achosion Cyfraith Gyhoeddus

Sylw'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg: *Yr Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus (PLO) ac ansawdd y gwaith cyn-achos a wneir gyda theuluoedd, y gofyniad statudol i gwblhau achosion cyfraith gyhoeddus o fewn 26 wythnos, effaith ail-lansio'r PLO a ph'un a yw'n effeithio ar yr amser sydd ar gael i gwblhau asesiadau rhianta cymhleth gyda rhai teuluoedd.*

Ymateb Cafcass Cymru

Mae Cafcass Cymru yn croesawu penderfyniad Llywydd yr Is-adran Teuluoedd i ail-lansio'r PLO a'r ymgyrch i sicrhau canlyniadau cywir ac amserol i blant a phobl ifanc. Rydym yn cydnabod hefyd y gall achosion fod yn gymhleth ac yn amlochrog gan gynnwys ffactorau allanol sy'n effeithio ar ba mor gyflym y gellir eu cwblhau. Er ei bod yn briodol i rai achosion gymryd mwy o amser, dylai'r llys eu hamserlennu'n briodol a chanolbwyntio ar sicrhau'r canlyniad cywir i bob plentyn a pherson ifanc unigol, hyd yn oed os bydd hyn yn cymryd mwy na 26 wythnos.

- Mae Cafcass Cymru yn ymwybodol iawn o'r anawsterau sy'n wynebu rhai awdurdodau lleol yng Nghymru ar hyn o bryd o ran recriwtio a chadw gweithwyr cymdeithasol, a gall hyn effeithio ar y gallu i gwblhau asesiadau'n brydlon. Gall hyn hefyd orfodi rhai awdurdodau lleol i ddiwynnu ar weithwyr cymdeithasol annibynnol i gynnal asesiadau ar eu rhan, a all arwain at fwy o oedi.

- Yn ôl ein hymarferwyr, mae rhai enghreifftiau ardderchog o waith cyn-achos o ansawdd o fewn y PLO yng Nghymru ond nodir hefyd anghysondebau mewn ymarfer rhwng ac o fewn awdurdodau lleol.
- Ym mis Mehefin 2022, gwnaethom ni a Cafcass (Lloegr) gynnal archwiliad cyfochrog o achosion gofal yng Nghymru a Lloegr, yn y drefn honno, a oedd wedi para mwy na 48 wythnos. Gwnaethom nodi 42 o achosion yr oeddem yn rhan ohonynt a oedd yn bodloni'r meini prawf hyn: nifer cymharol fach o gymharu â'r 1414 yn Lloegr. Roedd y canfyddiadau wedi rhoi cipolwg cryno o'r rhesymau dros yr oedi ac wedi tynnu sylw at gymhlethdod yr achosion gerbron y llys a'r materion aciwt sy'n effeithio ar fywydau plant sy'n rhan o achosion cyfraith gyhoeddus. Dangosodd canlyniadau archwiliad Cymru y canlynol:
 - nodwyd **nad oedd canlyniadau asesu wedi cael eu cwblhau** mewn **19** o achosion (**45%**)
 - nodwyd bod **15** o achosion (**36%**) yn **aros am leoliad terfynol**
 - nodwyd bod **5** achos (**12%**) yn cynnwys **cymhlethdodau rhyngwladol**
 - nodwyd **achosion troseddol cyfochrog** mewn **3** achos (**7%**).
- Wrth ail-lansio'r PLO yn ddiweddar, pwysleisiwyd na ddylid ystyried asesiadau gan arbenigwyr oni bai eu bod yn gwbl angenrheidiol a bod eu hangen er mwyn datrys yr achos yn gyfiawn. Dylai'r newid pwyslais hwn helpu i ailgydbwysu statws gweithwyr cymdeithasol awdurdodau lleol a gwarcheidwaid a gaiff eu hystyried yn '*arbenigwyr*' o fewn y llys teulu.
- Mae ein hymarferwyr yn cydnabod yr effaith a gaiff ffactorau allanol ar allu unrhyw asesydd i ystyried yr holl ffactorau risg a gwybodaeth yn gywir. Er enghraifft, dibynnir yn aml ar wybodaeth gan weithwyr iechedd proffesiynol, yr heddlu, y gwasanaeth prawf ac, yn gynyddol, gofnodion cyfryngau cymdeithasol rhieni er mwyn dod i gasgliadau a gwneud argymhellion ond gall y wybodaeth hon fod yn hwyr neu gall fod yn rhy swmpus, gan effeithio ar amserlenni.
- Mae ail-lansio'r PLO yn tynnu sylw at bwysigrwydd cydymffurfio ag amserlenni'r llys er budd pennaf plant a phobl ifanc sy'n aros am benderfyniadau sefydlogrwydd ar eu dyfodol. Wrth ail-lansio'r PLO, heriodd aelodau o'r Bwrdd Pobl Ifanc Cyfiawnder Teuluol bob gweithiwr proffesiynol sy'n gweithio yn y sector i beidio â pharhau i dderbyn oedi ac i fod yn ymwybodol o'r effaith a gaiff ar blant, eu teuluoedd, gwasanaethau a'r llysoedd.

- Rydym yn cydnabod y cydbwysedd sensitif o ran sicrhau bod digon o amser yn cael ei roi i gynnal asesiadau cadarn heb eu brysio a deall yr angen i sicrhau canlyniad amserol i'r plentyn neu'r person ifanc a chanolbwyntio ar ei anghenion unigol. Yn ôl ein hymarferwyr, caiff achosion sy'n gwneud cais am oedi pwrpasol cyn gwneud penderfyniad er mwyn sicrhau canlyniadau gwell i blant a phobl ifanc eu hystyried yn ffafriol gan y Llys a'u cefnogi gan amserlen estynedig. Fodd bynnag, byddai ein hymarferwyr hefyd yn cydnabod achosion lle mae pethau wedi cael eu gadael i lithro, gan arwain at oedi diangen, sy'n annerbyniol. Rydym yn cefnogi argymhellion Adolygiad Ymarfer Plant Logan Mwangi a gyhoeddwyd gan Fwrdd Diogelu Cwm Taf Morgannwg a byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i'w rhoi ar waith.

Rhieni sydd â phrofiad o fod mewn gofal

Sylw'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg: ein barn ar dystiolaeth gref iawn a glywsom fod rhieni sydd â phrofiad o fod mewn gofal yn wynebu stigma a bod eu gallu fel rhieni yn cael ei ragfarnu'n negyddol yn ystod asesiadau gweithwyr cymdeithasol.

Ymateb Cafcass Cymru

Nid yw Cafcass Cymru yn casglu gwybodaeth am rieni sydd â phrofiad o fod mewn gofal fel mater o drefn. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod bod hynny'n werthfawr ac rydym yn ystyried ffyrdd y gallem wneud hynny yn y dyfodol.

- Rhan o rôl ymarferwyr Cafcass Cymru yw craffu ar gynlluniau ac asesiadau gweithwyr cymdeithasol awdurdodau lleol er mwyn sicrhau bod yr asesiadau i gyd yn gytbwys ac yn ystyried yr holl ffactorau perthnasol.
- Os ystyrir bod yr adroddiadau/asesiadau yn rhagfarnu ac yn negyddol am fod gan y rhiant sy'n rhan o'r achos gofal brofiad o fod mewn gofal ei hun, byddem yn disgwyl i'n hymarferwyr ddwyn hyn i sylw'r llys.

Y gweithlu

Sylw'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg: *Y graddau y caiff pwysau ar staff, llwyth gwaith a throsiant mewn gwasanaethau plant awdurdodau lleol effaith ar achosion cyfraith gyhoeddus ac ym mha ffordd (os yw hynny'n berthnasol).*

Ymateb Cafcass Cymru

Mae Cafcass Cymru yn ymwybodol o'r heriau sy'n wynebu awdurdodau lleol ledled Cymru o ran recriwtio a chadw gweithwyr cymdeithasol, a all beri oedi annerbyniol i blant a phobl ifanc cyn ac yn ystod achosion. Rydym ninnau hefyd yn ei chael hi'n anodd recriwtio gweithwyr cymdeithasol profiadol i weithio fel ymarferwyr.

- Mae'n amlwg bod recriwtio a chadw gweithwyr cymdeithasol, yn enwedig rhai sydd â phrofiad o waith achosion gofal, yn her i rai awdurdodau lleol. Gall hyn olygu y bydd gweithwyr cymdeithasol dynodedig yn newid sawl gwaith cyn ac yn ystod achosion a all effeithio ar amserlenni. Yn fwy arwyddocaol i deuluoedd, gall hyn olygu bod yn rhaid iddynt feithrin cydberthnasau â gweithwyr newydd ac ailadrodd gwybodaeth.
- Gall trosiant ymhlith gweithwyr cymdeithasol effeithio ar ansawdd a lefel y gwaith a wneir cyn achosion. Dylai achosion fod yn barod ac, yn aml, mae realiti anawsterau staffio awdurdodau lleol yn golygu bod asesiadau weithiau'n anghyflawn a bod angen eu cynnal eto yn ystod achosion, a all arwain at oedi.
- Gall newid gweithiwr cymdeithasol arwain at ddiffyg parhad i blentyn neu berson ifanc a gall olygu mai ymarferydd Cafcass Cymru yw'r ffigur mwyaf cyson yn ystod achosion. Mae'n eithriadol o bwysig bod gan y llys ddealltwriaeth lawn a manwl o ddymuniadau a theimladau'r plentyn neu'r person ifanc er mwyn gallu gwneud penderfyniadau am ei ddyfodol.

Lleoliadau

Sylw'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg: *Ansawdd, gofal ac argaeledd i blant sy'n byw mewn cartrefi gofal preswyl a lleoliadau maeth yng Nghymru. Cartrefi gofal anghofrestredig i blant yng Nghymru, y graddau y cânt eu defnyddio a faint o bryder sydd gennych am eu defnydd.*

Ymateb Cafcass Cymru

Mae Cafcass Cymru yn ymwybodol o'r anawsterau y mae awdurdodau lleol yn eu hwynebu wrth geisio dod o hyd i leoliadau llety priodol i blant a phobl ifanc.

- Mae ein hymarferwyr yn poeni am y defnydd cynyddol a wneir o leoliadau anghofrestredig ledled Cymru a'r effaith a gaiff hyn ar blant a phobl ifanc, eu hiechyd, eu haddysg, eu sefydlogrwydd a'u hanghenion unigol.
- Er bod ein hymarferwyr yn ymwybodol o achosion lle mae lleoliadau anghofrestredig **byrdymor** wedi diwallu eu hanghenion uniongyrchol, dylid nodi nad yw'r lleoliadau hyn yn bodloni gofynion cyfreithiol o dan Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016. Rydym yn cydnabod bod prinder lleoliadau diogel arbenigol i blant a phobl ifanc a bod hyn yn effeithio ar eu diogelwch.
- Mewn dyfarniad diweddar gan Lywydd yr Is-adran Teuluoedd (Par: X – Llety Diogel: diffyg darpariaeth) a gyhoeddwyd ar 25 Ionawr 2023, nodwyd bod diffyg lleoliadau diogel yn broblem yng Nghymru a Lloegr sy'n aml yn arwain at fwy o ddefnydd o Orchmynion Amddifadu o Ryddid o dan Awdurdodaeth Ymlynol yn yr Uchel Lys a'r defnydd o lety anghofrestredig.

Gwasanaethau Eirioli

Sylw'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg: *y ddarpariaeth Eiriolaeth Rhieni ac Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol i blant a phobl ifanc a'i heffaith ar achosion Cyfraith Gyhoeddus.*

Ymateb Cafcass Cymru

Mae Cafcass Cymru wedi cael profiadau cadarnhaol o weithio mewn partneriaeth â gwasanaethau Eiriolaeth Plant a Phobl Ifanc ac yn ddiweddar, rydym wedi datblygu protocol gweithio ar y cyd â darparwyr eiriolaeth yng Nghymru sy'n amlygu pob un o'n rolau a'n cyfrifoldebau a sut rydym yn gweithio gyda phlant a phobl ifanc.

- Gall eiriolwyr fod yn rhan hirdymor o fywyd plentyn (cyn ac ar ôl achosion) a gall y cydberthnasau proffesiynol y maent yn eu datblygu â phlant a phobl ifanc fod yn amhrisiadwy er mwyn gallu deall eu dymuniadau a'u teimladau a helpu i'w cyfleu'n gywir i'r llys.

- Er y caiff rhieni eu cynrychioli'n gyfreithiol o ddechrau proses y PLO, rydym yn croesawu menter Llywodraeth Cymru i gefnogi camau i gyflwyno gwasanaethau eiriolaeth annibynnol i rieni yn ystod y cam cyn-achosion ac yn y llys.

Rhianta corfforaethol

Sylw'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg: Eich barn ar y cymorth a geir gan asiantaethau i blant sydd â phrofiad o fod mewn gofal.

Ymateb Cafcass Cymru

Yn ein profiad ni, mae gan awdurdodau lleol ddealltwriaeth dda o'u rôl fel rhiant corfforaethol. Fodd bynnag, yn ôl ein hymarferwyr, gallai asiantaethau wneud mwy ar adegau i ddiwallu anghenion arbenigol a chymhleth plant a phobl ifanc sydd â phrofiad o fod mewn gofal. Rydym yn croesawu gwaith Llywodraeth Cymru i gryfhau'r ddyletswydd sydd ar asiantaethau i gefnogi plant/pobl ifanc sydd â phrofiad o fod mewn gofal, yn enwedig gwasanaethau iechyd.

CYPE(6)-08-23 - Papur i'w nodi 1

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Children, Young People and Education Committee

John Griffiths AS
Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai

28 Chwefror 2023

Materion tai sy'n wynebu rhieni geni a'r rhai sy'n gadael gofal

Annwyl John,

Fel y gwyddoch efallai, rydym wrthi'n cynnal ymchwiliad i wasanaethau ar gyfer plant sydd â phrofiad o fod mewn gofal. Mae ein hymchwiliad wedi'i ysgogi gan leisiau plant a phobl ifanc. Rydym yn benderfynol y bydd eu safbwyntiau a'u profiadau yn llywio ein hadroddiad terfynol a'i argymhellion.

Yn ystod yr hydref, fe wnaethom gynnal ymweliadau ymgysylltu anffurfiol ledled Cymru i siarad â rhieni geni (rhieni sydd wedi cael/sydd yn y broses o gael plentyn wedi'i dynnu o'u gofal) – llawer ohonynt â phrofiad o fod mewn gofal eu hunain – ac â'r rhai sy'n gadael gofal am eu profiadau o'r system ofal a'u safbwyntiau yn ei chylch. Ar 26 Ionawr, cynhaliwyd digwyddiad rhanddeiliaid gyda rhieni geni i ategu ein hymweliadau ymgysylltu er mwyn rhoi cyfle i gynifer o rieni ifanc â phosibl gyfrannu at ein gwaith.

Roedd llawer o'r pethau a ddywedodd y bobl ifanc wrthym yn peri gofid a phryder mawr. Hoffwn godi un o'u pryderon gyda chi'n benodol: mae prinder difrifol yn genedlaethol o dai a fflatiau bach (un/dwy ystafell wely) o ansawdd uchel ar gyfer rhieni geni a'r rhai sy'n gadael gofal. Rydym wedi clywed bod y prinder hwn yn peri cynnydd yng nghyfraddau'r plant sydd mewn gofal yng Nghymru. Fel y gwyddoch, mae gan awdurdodau lleol - gan gynnwys eu hadrannau tai - gyfrifoldebau fel rhieni corfforaethol i blant sydd â phrofiad o fod mewn gofal. Rydym yn pryderu ei bod yn bosibl bod awdurdodau lleol yn ei chael yn anodd i gyflawni eu rhwymedigaethau rhianta corfforaethol mewn perthynas â darparu llety i blant ar ôl iddynt adael y system ofal.

Rwy'n tynnu sylw isod at rai o'r heriau penodol sydd wedi'u codi gyda gan rieni geni, y rhai sy'n gadael gofal a staff sy'n gweithio gyda nhw.

Rhieni geni

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddPlant@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddPlant
0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddChildren@senedd.wales
senedd.wales/SeneddChildren
0300 200 6565

Gall diffyg llety diogel, hirdymor o ansawdd gyfrif yn erbyn rhieni geni mewn achosion llys. Bydd llys yn ystyried a oes gan rieni geni lety addas, hirdymor ar eu cyfer nhw a'u plant wrth benderfynu a ddylai plant aros gyda rhiant neu rieni. Bydd hefyd yn ystyried a oes gan riant geni unrhyw rwydwaith cymorth o fewn cyrraedd agos. Os nad yw rhieni geni yn gallu sicrhau llety hirdymor addas yn agos at deulu a ffrindiau, neu, yn waeth, os nad ydynt yn gallu sicrhau llety hirdymor addas o gwbl, bydd hyn yn cyfrannu'n uniongyrchol at y tebygolrwydd y bydd plentyn yn cael ei dynnu o ofal ei rieni.

Mae'r heriau hyn yn waeth ar gyfer rhai rhieni geni sy'n cael eu gorfodi i fynd i ganolfannau asesu rhieni (cyfeirir atynt weithiau fel unedau mamau a babanod). Pwrpas canolfannau asesu rhieni yw sefydlu addasrwydd rhiant geni i fod yn rhiant. Mae cyfnod asesu fel arfer yn para tua 12 wythnos. Yn anffodus, mae llawer o rieni geni'n methu â chadw eu llety am y cyfnod hwnnw, ac felly maent yn wynebu gorfod gadael y ganolfan asesu heb lety diogel, hirdymor o ansawdd iddyn nhw a'u plant ddychwelyd iddo. Unwaith eto, dywedwyd wrthym y gall hyn gyfrif yn eu herbyn mewn achos llys.

Y rhai sy'n gadael gofal

Mae llawer o bobl ifanc sydd â phrofiad o fod mewn gofal yn ei chael hi'n anodd dod o hyd i lety addas i symud iddo ar ôl gadael y system ofal neu ar ôl gadael llety trosiannol â chymorth. Clywsom fod cyfyngiadau llym ar atgyfeiriadau am dai cymdeithasol ar ran y rhai sy'n gadael gofal gan sefydliadau'r trydydd sector, ac nad oes gan y rhai sy'n gadael gofal eu hunain unrhyw flaenoriaeth dros ymgeiswyr eraill os ydynt yn gwneud cais am dai cymdeithasol yn annibynnol.

Mae oedi wrth ddod o hyd i lety priodol ar gyfer y rhai sy'n gadael gofal yn rhoi straen ar wasanaethau llety trosiannol, a fydd yn ceisio parhau i ddarparu llety i berson ifanc nes bod gan y person hwnnw rywle diogel i symud iddo. Mae hyn yn blocio gwelyau ar gyfer pobl ifanc eraill sy'n gadael y system ofal ac sydd angen y llety trosiannol â chymorth hwnnw cyn iddynt deimlo'n hyderus i fyw'n annibynnol.

Yn bwysicach fyth, gall fod yn brofiad hynod ofidus a thrawmatig i'r bobl ifanc. Mae llawer o'r rhai sy'n gadael gofal yn bobl ifanc agored i niwed sydd â phrofiad o gael eu cam-drin fel plant ochr yn ochr â'r ansefydlogrwydd sy'n deillio o newid lleoliad maeth, gweithwyr cymdeithasol ac ysgol yn aml. Mae'r heriau y maent yn eu hwynebu o ran sicrhau llety'n gallu golygu bod llawer ohonynt yn agored i gamfanteisio, digartrefedd, camddefnyddio sylweddau a throseddau.

I'r rhieni geni sydd wedi bod mewn gofal eu hunain (sef cyfran uchel o'r holl rieni geni, yn ein barn ni), mae'n werth pwysleisio bod y prinder tai hefyd yn effeithio arnynt fel pobl sydd wedi gadael gofal, fel y'i nodwyd uchod.

Byddwn yn cyhoeddi crynodeb o'r canfyddiadau o'n gwaith ymgysylltu a'n digwyddiadau rhanddeiliaid yn fuan, a bydd hwn yn nodi'r pryderon hyn yn fanylach.



Fodd bynnag, mae gwahanol resymau, megis cyfyngiadau cylch gwaith ein Pwyllgor, yn golygu na fyddwn yn gallu rhoi i'r mater hollbwysig hwn yr amser a'r sylw y mae'n eu haeddu fel rhan o'r ymchwiliad hwn.

Rwy'n mawr obeithio y bydd y wybodaeth hon yn ddefnyddiol i chi ac y gallwch ei hystyried fel rhan o unrhyw waith sy'n cael ei wneud gennych, yn awr neu yn y dyfodol, ar dai i bobl agored i niwed. Os oes gennych unrhyw gwestiynau am ein gwaith, mae croeso i chi gysylltu â'n clercod yn uniongyrchol, a byddant yn hapus i ddarparu deunydd briffio ychwanegol ar ein canfyddiadau hyd yma.

Yn gywir,



Jayne Bryant AS

Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Eitem 7.2

CYPE(6)-08-23 - Papur i'w nodi 2

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Children, Young People and Education Committee

Russell George AS

Cadeirydd y Pwyllgor Iechyd a Gofal

Cymdeithasol

28 Chwefror 2023

Meddyginiaeth ar gyfer pryderon iechyd meddwl

Annwyl Russell,

Fel y gwyddoch efallai, rydym wrthi'n cynnal ymchwiliad i wasanaethau ar gyfer plant sydd â phrofiad o fod mewn gofal. Mae ein hymchwiliad wedi'i ysgogi gan leisiau plant a phobl ifanc. Rydym yn benderfynol y bydd eu safbwyntiau a'u profiadau yn llywio ein hadroddiad terfynol a'i argymhellion.

Yn ystod yr hydref, fe wnaethom gynnal ymweliadau ymgysylltu anffurfiol ledled Cymru i siarad â rhieni geni (rhieni sydd wedi cael/sydd yn y broses o gael plentyn wedi'i dynnu o'u gofal) am eu profiadau o'r system ofal a'u safbwyntiau yn ei chylch. Ar 26 Ionawr, cynhaliwyd digwyddiad rhanddeiliaid gyda rhieni geni i ategu ein hymweliadau ymgysylltu er mwyn rhoi cyfle i gynifer o rieni ifanc â phosibl gyfrannu at ein gwaith. Roedd gan fwyafrif helaeth y rhieni ifanc hyn brofiad o fod mewn gofal eu hunain, gyda llawer yn dweud wrthym eu bod wedi profi trawma sylweddol yn ystod plentyndod.

Roedd llawer o'r pethau a ddywedodd y bobl ifanc wrthym yn peri gofid a phryder mawr. Hoffwn godi un o'u pryderon gyda chi yn benodol: eglurodd rhai rhieni geni wrthym fod arnynt ofn siarad â'u meddyg teulu am sgil-ffeithiau negyddol meddyginiaeth ar bresgripsiwn i wella eu hiechyd meddwl. Maent yn ofni y gallai codi pryderon am sgil-ffeithiau gael ei ddehongli gan weithwyr cymdeithasol fel amharodrwydd i gymryd camau i wella eu hiechyd meddwl, ac y gallai hyn, yn ei dro, gyfrannu at weithwyr cymdeithasol neu eraill yn gwneud dyfarniadau negyddol am eu gallu i roi gofal digonol a phriodol i'w baban neu blentyn.

Enghraifft 1: Dywedodd un rhiant geni wrthym ei bod yn cael trafferth gydag iechyd meddwl gwael a gorbryder. Rhoddodd ei meddyg bresgripsiwn iddi ar gyfer gwrthiselyddion. Fodd bynnag, mae hi wedi stopio cymryd y gwrthiselyddion am eu bod wedi gwneud iddi deimlo'n waeth ac ymddwyn yn

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN

SeneddPlant@senedd.cymru

senedd.cymru/SeneddPlant

0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN

SeneddChildren@senedd.wales

senedd.wales/SeneddChildren

0300 200 6565



afreolaidd. Pan wnaethom ofyn iddi a oedd hi wedi siarad â'i meddyg teulu am ei phryderon, dywedodd wrthym fod meddygon teulu yn tueddu i godi dos y gwrthiselyddion os bydd cleifion yn profi sgil-effeithiau fel ei rhai hi. Mae'n poeni y gallai dos uwch wneud y sgil-effeithiau yn waeth ac, os felly, y byddai hynny'n ei gwneud yn anoddach iddi ofalu am ei phlentyn.

Enghraifft 2: Dywedodd un rhiant geni wrthym fod ei gorbryder a'i hiselder yn golygu ei bod yn cael trafferth cysgu. Rhoddodd ei meddyg teulu bresgripsiwn iddi ar gyfer tabledi cysgu. Fodd bynnag, mae hi wedi stopio cymryd y tabledi oherwydd eu bod mor gryf mae'n ei chael yn anodd dihuno yn y bore. Teimlai fod y tabledi wedi gwneud iddi golli apwyntiadau a chyfarfodydd pwysig, a'i gwneud yn anodd iddi hyd yn oed ddihuno gyda'i phlentyn.

Yn y ddau achos hyn, mae'r menywod ifanc hyn wedi stopio cymryd eu meddyginiaeth ar bresgripsiwn oherwydd effaith y sgil-effeithiau ar eu gallu i ofalu am eu plant. Nid ydynt wedi dweud wrth eu meddygon teulu am y sgil-effeithiau rhag ofn y bydd y meddygon naill ai'n codi'r dos neu'n rhoi presgripsiwn am feddyginiaeth arall, cryfach. Nid ydynt ychwaith wedi dweud wrth eu meddygon teulu eu bod wedi stopio cymryd y feddyginiaeth. Er eu bod yn teimlo bod y feddyginiaeth yn eu gwneud yn *llai* abl i ofalu am eu plant, roeddent yn pryderu'n fawr y gallai'r gwasanaethau cymdeithasol gael mynediad at eu cofnodion meddygol a chymryd safbwynt negyddol pe byddent yn gwrthod presgripsiwn am feddyginiaeth sydd i fod i wella eu hiechyd meddwl.

Byddwn yn cyhoeddi crynodeb o'r canfyddiadau o'n gwaith ymgysylltu a'n digwyddiadau rhanddeiliaid yn fuan, a bydd hwn yn nodi'r pryderon hyn yn fanylach.

Fodd bynnag, oherwydd amserlen yr ymchwiliad, ni fyddwn yn gallu rhoi i'r mater hollbwysig hwn yr amser a'r sylw y mae'n eu haeddu.

Gobeithio felly y bydd y wybodaeth hon yn ddefnyddiol i chi ac y gallwch ei hystyried fel rhan o unrhyw waith yr ydych yn ymgymryd ag ef ar feddyginiaeth ar gyfer problemau iechyd meddwl. Os oes gennych unrhyw gwestiynau am ein gwaith, mae croeso i chi gysylltu â'n clercod yn uniongyrchol, a byddant yn hapus i ddarparu deunydd briffio ychwanegol ar ein canfyddiadau hyd yma.

Yn gywir,



Jayne Bryant AS

Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.



CYPE(6)-08-23 - Papur i'w nodi 3

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc
ac Addysg

Children, Young People
and Education Committee

Mark Drakeford AS

Prif Weinidog Cymru

Julie Morgan AS

Y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau

28 Chwefror 2023

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddPlant@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddPlant
0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddChildren@senedd.wales
senedd.wales/SeneddChildren
0300 200 6565

Hysbysiad ynghylch cyhoeddi dogfennau allweddol yn ymwneud â'n hymchwiliad i ddiwygio radical o wasanaethau ar gyfer plant sydd â phrofiad o ofal

Annwyl Mark a Julie,

Fel y gwyddoch, mae'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yn cynnal ymchwiliad i ystyried cyfleoedd radical i ddiwygio'r gwasanaethau ar gyfer plant a phobl ifanc sydd wedi bod mewn gofal.

Hoffwn ddwyn eich sylw at [friff ystadegol](#) a gynhyrchwyd gan Ymchwil y Senedd i gefnogi ein hymchwiliad. Mae'r ddogfen yn nodi rhai o nodweddion 'plant sy'n derbyn gofal', ffactorau am y rhieni, gwariant gwasanaethau cymdeithasol a gwybodaeth am y gweithlu. Mae hefyd yn nodi canlyniadau i blant a phobl ifanc lle caiff y rhain eu mesur a'u cyhoeddi.

Ar ddechrau mis Mawrth, byddwn hefyd yn cyhoeddi ar [wefan ein hymchwiliad](#) gyfres o adroddiadau yn nodi canfyddiadau ein digwyddiadau ymgysylltu a'n digwyddiadau rhanddeiliaid. Dyma nhw:

- Adroddiad ar ganfyddiadau ymgysylltu: yn crynhoi canfyddiadau 11 o ymweliadau ar wahân ledled Cymru i siarad â rhieni geni, plant a phobl ifanc sydd wedi bod mewn gofal, a staff sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc sydd â phrofiad o'r system ofal.
- Crynodeb o ddiwyddiadau rhanddeiliaid:
 - Gyda rhieni geni ar 26 Ionawr, a ganolbwyntiodd ar elfen 'cyn gofal' yr ymchwiliad

- Gyda gweithwyr proffesiynol ac academyddion ar 26 Ionawr, gan ganolbwyntio ar elfen 'cyn gofal' yr ymchwiliad
- Gyda gweithwyr proffesiynol ac academyddion ar 26 Ionawr, gan ganolbwyntio ar elfen 'cyn gofal' yr ymchwiliad
- Gyda phlant a phobl ifanc ar 15 Chwefror, gan ganolbwyntio ar elfennau 'mewn gofal' ac 'ar ôl gofal' yr ymchwiliad

Byddwn yn rhannu'r adroddiadau hyn â chi o dan embargo cyn gynted ag y bo modd.

Mae'n fwriad gennym gyhoeddi ein hadroddiad terfynol, ochr yn ochr â fersiwn gryno, ym mis Mai.

Edrychaf ymlaen at drafod y materion pwysig sydd wedi codi drwy gydol yr ymchwiliad hwn â'r Dirprwy Weinidog ar 9 Mawrth. Yn y cyfamser, gobeithio y bydd y papurau briffio a'r adroddiadau hyn yn ddefnyddiol i chi. Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu bryderon, mae croeso i chi gysylltu â chlercod y Pwyllgor unrhyw bryd (SeneddPlant@Senedd.Cymru).

Yn gywir,



Jayne Bryant AS

Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.



CYPE(6)-08-23 - Papur i'w nodi 4

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Children, Young People and Education Committee

Jeremy Miles AS

Gweinidog y Gymraeg ac Addysg

28 Chwefror 2023

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddPlant@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddPlant
0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddChildren@senedd.wales
senedd.wales/SeneddChildren
0300 200 6565

Trais, cam-drin ac aflonyddu rhywiol tuag at staff ysgol

Annwyl Jeremy,

Yn ystod ein hymchwiliad i aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ymhlith dysgwyr, clywsom dystiolaeth anecdotaidd bod rhai staff ysgol yn cael eu haflonyddu'n rhywiol gan ddisgyblion ysgol. Fodd bynnag, nid oeddem yn glir ynghylch maint a natur yr aflonyddu hwnnw, felly ar 26 Medi gwnaethom ysgrifennu at wyth undeb llafur i ofyn am eu barn ar gyffredinrwydd aflonyddu rhywiol yn erbyn staff ysgol gan ddisgyblion ysgol. Cafwyd ymateb gan dri: UNSAIN Cymru, NEU Cymru, a NASUWT Cymru.

Mae'r ymatebion a gawsom yn nodi bod trais, camdriniaeth ac aflonyddu yn fater o bwys i lawer o staff ysgol. Felly, gwnaethom ysgrifennu at Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar 14 Rhagfyr i ofyn am ei barn am y pryderon a godwyd gan yr undebau llafur.

Atebodd CLILC ein llythyr ar 6 Ionawr. Yn y llythyr, mae'n dweud:

- Yn gyffredinol mae awdurdodau lleol wedi gweld cynnydd yn nifer y gwaharddiadau a gwaharddiadau parhaol dros y flwyddyn academaidd ddiwethaf. Mae cyfran fawr o'r rhain wedi bod mewn perthynas ag achosion o ymddygiad geiriol a chorfforol ymosodol tuag at staff gan blant.
- Mae tensiynau gan rieni tuag at ysgolion mewn perthynas ag addysg eu plant yn ymddangos yn fwy amlwg o'i chymharu â materion cyn y pandemig.
- Canfyddir bod adrodd ar ddigwyddiadau wedi cynyddu, ond gall timau rheoli ysgolion wneud mwy i wella lefelau adrodd a sicrhau bod cymorth wedi'i dargedu yn cael ei gynnig i staff.

Roedd llythyr CLILC yn peri pryder ynddo'i hun. Ond cawsom ymateb pellach wedyn gan UNSAIN Cymru dyddiedig 9 Chwefror yn dadlau y gallai canfyddiadau CLILC fod, mewn gwirionedd, yn amcangyfrif rhy isel o faint y broblem. Cynhaliodd UNSAIN arolwg o'i aelodau er mwyn llywio eu hymateb i'n llythyr dyddiedig 26 Medi. Maent yn dadlau nad yw'r data o'r arolwg hwnnw'n cyfateb i'r wybodaeth gan awdurdodau lleol a nodir yn llythyr CLILC. Mae UNSAIN yn awgrymu y gallai rhai penaethiaid fod yn portreadu digwyddiadau difrifol fel 'rhan o'r swydd' ac yn peidio ag annog staff i'w cofnodi. Maent yn nodi bod 41 y cant o'r rhai a ymatebodd i'w harolwg a oedd wedi bod yn rhan o ddigwyddiad yn teimlo nad ydynt wedi cael cefnogaeth ddigonol gan eu hysgolion.

Rydym yn poeni ynghylch y dystiolaeth a gawsom hyd yma. Rydym felly am gael eich barn am y pwyntiau a ganlyn:

- i. Maint a natur unrhyw drais, camdriniaeth ac aflonyddu tuag at staff ysgolion (sy'n golygu unrhyw aelod o staff sy'n gweithio ar ystâd ysgol, a gyflogir gan yr ysgol neu fel arall, neu sy'n gweithio ar ran yr ysgol mewn unrhyw leoliad arall).
- ii. A oes unrhyw grwpiau o staff mewn perygl arbennig, a pham.
- iii. Digonolrwydd ymatebion timau arwain ysgolion, awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol (lle bo'n berthnasol) i:
 - amddiffyn staff rhag trais, camdriniaeth ac aflonyddu yn y lle cyntaf;
 - staff cymorth sydd wedi dioddef trais, camdriniaeth ac aflonyddu;
 - cofnodi digwyddiadau; a
 - holi data i nodi tueddiadau a phatrymau, ac yna dylunio a gweithredu ymyriadau yn unol â hynny.
- iv. Pa gamau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd, os o gwbl, i gefnogi timau arwain ysgolion a'r gweithlu ysgolion i fynd i'r afael â thrais, cam-drin ac aflonyddu tuag at staff ysgol.

Byddwn yn ddiolchgar o gael eich ymateb erbyn dydd Gwener 14 Ebrill fan bellaf. Fel bob amser, os oes gennych unrhyw bryderon o ran y dyddiad hwn, mae croeso i chi gysylltu â'n clercod.

Yn gywir,



Jayne Bryant AS



Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Eitem 9

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon